

ДНЕВНИКЪТЪ

(стенографически)

на

XII^{то} Обикновено Народно Събрание

(първа редовна сесия).

VI заседание, вторникъ, 22 октомврий 1902 г.

(Отворено въ 2 ч. и 45 м. слѣдъ пладнѣ подѣ прѣсѣдателството на подпрѣсѣдателя г. Д. К. Поповъ.)

Прѣсѣдателствующъ Д. К. Поповъ: (Звъни.)
Засѣданието се отваря.

Г-нъ секретарь ще прочете списъка на г. г. народнитѣ прѣдставители.

Секретарь П. Ковачевъ: (Прочита списъка.)
Отсѣтствуватъ г. г. прѣдставителитѣ: Т. Балабановъ, И. Веселиновъ, И. Георгиевъ, А. Груевъ, И. Гърковъ, В. Димитровъ, К. Калчовъ, А. Каназирски, С. Лафчиевъ, Н. Марковъ, С. Митовъ, Н. Мутановъ, Н. Начовъ, Г. Пеневъ, Н. Рашеевъ, С. Савовъ, А. Самоковлийски, И. Соколовъ, В. Стаменовъ, М. Такевъ, Ц. Таслаковъ, П. Тенчевъ, Т. Теодоровъ, Г. Трифоновъ, И. Тянковски, М. Хюсеиновъ и П. Чаушовъ.)

Прѣсѣдателствующъ Д. К. Поповъ: Отъ 188 народни прѣдставители отсѣтствуватъ 27. Има законното число прѣдставители — засѣданието се продължава.

Прѣсѣдателството има да съобщи, че е разрѣшило слѣдующитѣ отпуски: на Панагюрския народенъ прѣдставителъ г. Н. Начовъ 5 дена и на члена отъ анкетната комисия по Горноорѣховския изборъ, г. С. Лафчиевъ, 3 дена.

Постѣпили сѣ двѣ запитвания. Едното е отъ Трънския народенъ прѣдставителъ г. Вжжаровъ. Моля г. секретаря да го прочете.

Секретарь П. Ковачевъ: (Чете.)

„Запитване

отъ Трънския народенъ прѣдставителъ П. Вжжаровъ къмъ г. Министра на Обществениѣ сгради, Пѣтищата и Съобщенията.

Възъ основа чл. 107 отъ конституцията, правимъ това запитване:

Г-нѣ министри, извѣстно ли Ви е:

1. Липсата на най-необходимитѣ пѣтни съобщения въ нашата, погранична съ Сърбия, Трънска околия;

2. Неправилното трасиране, продиктувано не отъ държавни, а отъ партийни интереси, на новостроящето се държавно шосе Трънъ—Кюстендилъ, въ първата му частъ, Трънъ—Бабинъ-мостъ—с. Вулканъ—с. Костуринци, която е съ много лошъ теренъ, почва ту блатиста, ту стрѣмна, изложена на чести поройни завличания, съ 7 моста, два пѣти по-дълга и 90 пѣти по-сѣжа отъ оная, естествената, съ отличенъ теренъ, само съ единъ мостъ, правилна посока, дѣто би трѣбвало да бѣде—Трънъ—Радкинъ бродъ—Мала могила—с. Изворъ;

3. Че при постройката на държавнитѣ шосета трѣбва да се спазватъ до възможность всичкитѣ изисквания, правила на шосейната наука, държавнитѣ и народнитѣ економически и политически интереси;

4. Че добритѣ пѣтни съобщения за държавата, особено въ пограничнитѣ ѣ околии, сѣ толкова необходими, колкото и кръвоноснитѣ съсъдове за човѣческото тѣло;

5. Че всичкитѣ български данѣкоплатци плащатъ еднаква пѣтна повинность, а неравно се ползватъ отъ пѣтнитѣ съобщения;

6. Че е вече врѣме — слѣдъ 25-годишенъ свободенъ политически животъ — да се зачене и по-скоро свърши направата на необходимитѣ пѣтища, изобщо въ цѣлото Княжество, а специално въ Трънската околия, именно слѣднитѣ три народополезни и военни: а) Трънъ—с. Звонци—Царибродъ; б) с. Изворъ—с. Вулканъ—с. Гороевци—с. Лѣва рѣка—с. Пенковци—Кюстендилъ и в) Трънъ—Врабча—Недѣлище—Драгоманъ;

7. Че паритѣ отъ държавното даждие „пѣтна повинность“ се употребяватъ за други цѣли,

които никакъ не ползватъ българскитѣ данъкоплатци, и

8. Че при отбиването пѣтната повинностъ въ натура се вършатъ голѣми неправди и злоупотребления.

Като е всичко това така, то Вие, г-нѣ министри, не възнамѣрявате ли часъ по-скоро да направите потребното, щото:

1. При новостроенето се шосе Трънъ—Кюстендилъ да се спазятъ законитѣ и прѣдписанията на шосейната наука, която въ случая така флагрантно е игнорирана, както държавнитѣ и на мѣстното население грамадни интереси;

2. Вече да се не прави дребна партизанска политика съ посоката на държавнитѣ шосета;

3. Незабавно да се започне направата на шосетата, упоменати въ пунктъ 6 отъ настоящето запитване, като мѣстнитѣ данъкоплатци отбиватъ пѣтната повинностъ (държавна и общинска);

4. Приходитѣ отъ пѣтната повинностъ да се употребяватъ само за прѣдначначението си, и

5. Да се прѣмахнатъ изобилествуящитѣ неправди и злоупотребления при отбиването пѣтната повинностъ.

София, 19 октомврий 1902 г.

П. Вжжаровъ.“

Прѣседателствующъ Д. К. Поповъ: Това запитване ще се изпрати по принадлежностъ.

Второто запитване е отъ Вѣлоградчишкия народенъ прѣдставителъ г. Влайковъ. Г-нѣ секретарьтъ П. Ковачевъ ще го прочете.

Секретаръ П. Ковачевъ: (Чете.)

„До г. Министра на Финанситѣ.

Запитване

отъ Вѣлоградчишкия народенъ прѣдставителъ
Т. Влайковъ.

Съгласно чл. 107 отъ конституцията, моля г. Министра на Финанситѣ да ми отговори въ едно отъ най-близкитѣ засѣдания на Народното Събрание на слѣднитѣ въпроси:

1. На какво основание сѣ обложени сѣ патентъ лицата, които варятъ ракия отъ сливи, когато въ чл. 38 отъ закона за акциза върху питиетата, въ който е указано варенето на какви ликьори и ракии се облага съ патентъ и въ какъвъ размѣръ, не е указано, че трѣбва да се облага и варенето на ракия отъ сливи?

2. Ако г. Министърътъ на Финанситѣ смѣта, че въ закона е направено едно опущение и че нѣма защо да се освобождаватъ отъ патентовъ налогъ производителитѣ на сливовица, то защо не е прѣдставилъ въ Народното Събрание нужното допълнение на закона и слѣдъ узаконяването му да разпореда да стане съответното облагане съ патентъ, ами е направилъ такова разпореждане, безъ да съществуваше нужното допълнение на закона?

3. Ако г. министърътъ е изтъквалъ чл. 38 отъ закона за акциза върху питиетата въ смисълъ, че къмъ него трѣбва да се отнесе и варенето на ракия отъ сливи, защо поне не е направилъ разпореждане, което да съответствува на текста на този членъ, сир. защо не е наредилъ да се облажатъ поне само фабричитѣ за варене ракии отъ сливи, ами е разпоредилъ да се облажатъ всички лица, които варятъ сливовица, безъ да се прави разлика, дали варятъ за домашна потребба или за продажъ, дали въ свой казанъ или въ чуждъ, дали сѣ варили 100 казана или 10, или само единъ?

4. Ако, най-послѣ, г. министърътъ се е рѣшилъ да даде самъ тълкувание на споменатия чл. 38, въ горѣуказания или въ какъвто и да е другъ смисълъ, и въ силата на това тълкувание е разпоредилъ да стане въпросното облагане на производителитѣ на сливовица, то на какво основание пъкъ е разпоредилъ заедно съ това да се наложи и глоба на всички такива производители, задѣто не сѣ заявили сами по надлежния редъ за своето занятие — когато тѣзи послѣднитѣ не сѣ били прѣдизвѣстени за това ново тълкувание на закона, а пъкъ отъ досегашното разбиране на закона и отъ досегашната практика тѣ знаятъ, че производителитѣ на сливовица не се облагатъ съ патентъ?

София, 22 октомврий 1902 г.

Вѣлоградчишки народенъ прѣдставителъ:

Т. Влайковъ.“

Прѣседателствующъ Д. К. Поповъ: И това запитване ще се изпрати по принадлежностъ.

Постѣпилъ е отъ Министерството на Правосъдието законопроектъ за териториалното дѣлене на Княжеството въ сѣдебно отношение, заедно съ приложението му. Този законопроектъ ще се раздаде сега на г. г. народнитѣ прѣдставители.

(Прѣдседателското мѣсто заема прѣдседателътъ г. Д. Цанковъ.)

Прѣдседателътъ: Г-да народни прѣдставители! Досега законопроектитѣ, които се даваха било отъ министерствата, било отъ Народното Събрание, както и прѣдложенията, печатаха се въ 250 екземпляра; но 250 екземпляра не сѣ достатъчни, защото имаме 200 народни прѣдставители и, както знаете, по-много отъ прѣдставителитѣ искатъ по-пѣкога по два екземпляра. Дѣйстви сме да проваждаме и на редакциитѣ на нашитѣ вѣстници отъ законопроектитѣ и отъ прѣдложенията; а редакции имаме около 100. Затуй азъ прѣдлагамъ на Народното Събрание да разрѣши, щото да може да се напечататъ законопроектитѣ и прѣдложенията въ не по-малко отъ 500 екземпляра. (Гласове: Прието!) Питайъ за цѣнитѣ отъ Държавната печатница и проваждатъ ми тази смѣтка: този моделъ, напр., (Показва.) законопроектъ отъ една кола, струва въ 250 екземпляра 25 л. Каква е разликата сега ако се напечататъ 500 екземпляра? Разликата е 3 л. Тѣй щото, ако напечатаме само 250 екземпляра

ще платимъ 25 л., а ако напечатимъ 500 екземпляра, ще платимъ 28 л.; ако печатимъ 1.000, тогава — 35 л. Ще каже, че разликата между 250 и 500 екземпляра е 3 л., а между 250 и 1.000 — 10 л. Затуй азъ моля Народното Събрание да постанови, щото отъ 500 екземпляра да се не печататъ по-долу, а ако нѣкой законопроектъ трѣбва да се напечата повече, да се не печата повече отъ 1.000 екземпляра и да остане на прѣдседателството да рѣши кога трѣбватъ 1.000. (Гласове отъ всѣхъ дѣ: Прието, прието!)

(Прѣдседателското мѣсто заема отново подпрѣдседателятъ г. Д. К. Поповъ.)

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Г-нъ Драгиевъ има думата.

Д. Драгиевъ: Имамъ да отпраща едно питане къмъ г. Министра на Правосъдието. Прѣзъ изтеклата извънредна сесия на настоящето Народно Събрание, както е извѣстно на синца г. г. прѣдставители, се гласува и прие единъ законопроектъ, съ който се внесе едно измѣнение на чл. 989 отъ гражданското сѣдопроизводство. Съ това измѣнение се правѣха непрододаеми нѣкои недвижими длъжникови имоти. Този законопроектъ, доколкото ми е извѣстно, биде обнародванъ въ „Държавенъ Вѣстникъ“ на 7 или 8 августъ и отъ нея дата, слѣдователно, трѣбваше да влѣзе въ сила. Оттогава и досега обаче сѣдебнитѣ пристави почти навсѣдъ не само продължаватъ да продаватъ на публична продажъ имоти, секвестирани и описани по-прѣди, и които, споредъ този законъ, не можеха вече да бѣдатъ продавани, но и продължаватъ изново да секвестиратъ и да продаватъ имоти, въпрѣки изричното запрѣщение на тоя законъ. Питамъ г. Министра на Правосъдието, извѣстно ли му е, че тоя законъ въ сѣщностъ оттогава и досега е останалъ почти безъ приложение? Не смѣта ли той за свои длъжностъ да внуши на своитѣ подвѣдомствени сѣдебни органи, че тѣ сѣ длъжни да почитатъ този законъ, да съблюдаватъ строго неговитѣ прѣдписания? И какво мисли той да стори съ онѣзи имоти, които сѣ описани, секвестирани, или продадени, въпрѣки запрѣщението на тоя законъ?

Министъръ Д-ръ А. Радевъ: Свѣдѣнията, които тукъ донесе г. Драгиевъ, може той да ги знае, но не ми обади отдѣ ги черпи и доднесъ. А доколкото зная отъ службата, доколкото ми е извѣстно отъ изявленията на нѣкои народни прѣдставители, тѣ сѣ съвършено противоположни на тия, за които говори г. Драгиевъ. Нѣкои народни прѣдставители ми казаха, че земеделѣческитѣ каси сѣ се уплашили отъ приложението на този законъ, а пъкъ г. Драгиевъ казва, че сѣдебнитѣ пристави не сѣ го прилагали. (Д. Драгиевъ: Да, да, това е вѣрно!) Менѣ, обаче, отъ свѣдѣнията, които имамъ отъ службата, позволено ми е да се съмнѣвамъ въ това, което г. Драгиевъ казва. А освѣнъ това,

г. Драгиевъ трѣбва да не забравя и слѣдующето. Приставѣтъ, ако намѣри едно имущество отъ 10 декара ниви или една къща опѣнена за по-малко отъ 500 л., не е длъженъ за това обезателно да не я продава. За да се не продава, трѣбва да се застѣпи самиятъ стопанинъ на това имущество. Ако помнимъ разискванията, които станаха по случай гласуването на този законъ, ще си спомнимъ, че неотчуждаемостта на тия имущества зависи отъ волята на притежателитѣ. (Д. Драгиевъ: Не е така, г-нъ министре!) За мене е така. Ако за Васъ не е така, то е другъ въпросъ. Ако стопанинѣтъ не иска да защити това имущество, ние не можемъ да му наложимъ непрѣмѣнно да го задържи. Значи, прѣдъ видъ значението на закона, прѣдъ видъ свѣдѣнията, които ние имаме, онова, което г. Драгиевъ твърди, е безпрѣдметно. Азъ не мога да пиша на приставитѣ, пакъ по силата на закона казвамъ, прилагайте го така, както г. Драгиевъ го разбира, защото и тенденцията на закона, и Народното Събрание съвършено друго-яче разбираше закона. Тѣй щото, азъ моля г. Драгиева въ това отношение да се успокои, че законѣтъ се прилага така, както Народното Събрание го е гласувало. По-нататъкъ, ако има злоупотребления нѣкакви, състоици именно въ това, че сѣдебнитѣ пристави, мимо съпротивлението, мимо заявлението на притежателитѣ, продължавали да отчуждаватъ такива имущества, такива продажби сѣ недѣйствиелни. И министерството за такива едни опущения на приставитѣ, додѣто тѣ не станатъ цѣлъ редъ, че да взематъ заплашителенъ характеръ, нѣма какво да се безпокои, защото за тѣхъ има установенъ редъ въ закона, и извѣстни неправилни дѣйствия на приставитѣ може да се обжалватъ отъ заинтересованитѣ лица прѣдъ мировия сѣдия и той да ги отмѣни, да ги унищожи.

По-нататъкъ, въ началото може би още напълно да не знаеха значението на закона, защото законѣтъ дѣйствително се публикува къмъ 7 августъ, а дневницитѣ на Народното Събрание по този въпросъ много късно се публикуваха — ако се не лъжа, къдѣ края на мѣсецъ септемврий. Отъ разискванията, които станаха въ Народното Събрание, изложени въ дневницитѣ, ще стане явно и на сѣдилищата, и на сѣдебнитѣ пристави, и на повечко отъ населението значението на този законъ, и азъ се надѣвамъ, че слѣдъ публикацията на дневницитѣ изпълнението на този законъ ще влѣзе въ нормалния си пътъ.

Я. Забуновъ: Имамъ да направя едно питане къмъ г. Военния Министъръ. Както е извѣстно, сѣществува законъ за военнитѣ ремонтни депа. Въ чл. 5 на този законъ е казано, че свършилитѣ висше и сръдно земеделѣческо образование младежи служатъ, освѣнъ два мѣсеца въ строя, по единъ до два мѣсеца лѣтни въ тия депа, или такова депо, което се има, и то зависи: ако сѣ съ висше образование — единъ лѣтенъ сезонъ, а ако

сж съ срѣдно образование — два лѣтни сезона. Зная, че има нѣколко младежи, които сж свършили срѣдно и висше образование, които служатъ на общо основание въ депата: ако сж взети за три години, служатъ, вмѣсто съ облекчение, точно толкозъ, а ако сж взети за двѣ години, служатъ двѣ години точно. Ще моля г. Военния Министъръ да отговори: знае ли това и, ако знае, какви мѣрки мисли да вземе, за да тури закона въ сила, защото зная, че инспекторътъ на кавалерията е отмѣнилъ силата на чл. 5, заблѣжка втора, съ едно окръжнѣ. Азъ съмъ готовъ да му дамъ и имена.

Министъръ генералъ-майоръ С. Паприковъ: По този случай зная, г-нъ Забуновъ, че има хора, които не служатъ въ депата. Но има едно нѣщо: и то е, че ние нѣмаме депа, за да могатъ да служатъ въ тѣхъ, защото конезаводитѣ, които сжществуватъ у насъ, не сж опия депа, за които говори законътъ. Отъ сжкия характеръ е и Гурмазовското депо, което имаме. Тѣй щото, за да се изпѣлнява законътъ точно, трѣбва да се създадатъ най-напрѣдъ депата, и тогава би имало смисълъ, тѣзи лица, за които се говори въ закона, да служатъ съ полза. Безъ това тѣ нѣма какво да правятъ въ конезаводитѣ. Въ конезаводитѣ ние пращаме войници, които сж прослужили въ кавалерията поне една година, за да могатъ да гледатъ конетѣ, и пращаме ги, защото има случаи, дѣто наемни хора сж откривали коне. Сжщото е и въ Гурмазовското депо. Трѣбва войникътъ, който служи въ депото, да е прослужилъ поне една или една и половина година, за да може да се обръща съ коня, да знае какво е конь и какъ се гледа, и тогава да служи въ депото. Тѣй щото, депа, за които се говори въ закона, не сж създадени и заради туй и младежитѣ не се ползватъ съ облекчение. Иначе, не бихъ ималъ нищо да ги пращамъ въ Гурмазовското депо, но тамъ ни войникътъ, който служи, ще извлѣче полза, ни депото ще се ползува.

Я. Забуновъ: Тогава азъ ще направя запитване.

Министъръ генералъ-майоръ С. Паприковъ: Добрѣ.

Д. Драгиевъ: Азъ намирамъ обясненията на г. Министра на Правосѣдието за съвсѣмъ несъгласни. . . (Гласове: То се свърши!)

Министъръ-Прѣдседателъ Д-ръ С. Даневъ: Ще направите интерпелация, ако не сте доволни.

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Г-нъ Драгиевъ! Ако не сте доволни отъ отговора, направѣте запитване.

Д. Драгиевъ: Не съмъ съгласенъ съ тълкуването, което даде на този законъ г. министърътъ, и ще направя запитване по надлежния редъ. (Обаждатъ се отъ дѣсницата: Можешъ.)

Имамъ да отправя едно питане къмъ г. Министра на Търговията и Земледѣлието.

Прѣзъ мѣсецъ септемврий още, нѣкои земледѣлчески каси спрѣха да подновяватъ записитѣ на длѣжниците-земледѣлци, подѣ прѣдлогъ че нѣбли да имъ дойдатъ отъ централното управление нѣкаква нова форма записи, затуй да почакали. Вече мѣсецъ врѣме, хората отиватъ отъ селата по 7—8 часа нѣтъ, носятъ паритѣ си, носятъ поправени записи и се подѣ този благовиденъ прѣдлогъ ги връщатъ назадъ. Да, имамъ положителни свѣдѣния, че тази работа се протака и досега. Питамъ г. Министра на Търговията и Земледѣлието: знае ли той за туй отсрочване, за туй разкарване на длѣжниците-земледѣлци и не смѣта ли за своя длѣжностъ да впуши на надлежницѣтѣ управления на каситѣ, че тѣхна обязаностъ е да се стараятъ по всѣки начинъ да улесняватъ туй население, а не да му създаватъ ситѣки и да го тикатъ сами въ устата на лихонимцитѣ?

Министъръ П. Абрашевъ: За тѣзи разкарвания и мѣщотни, за които говори г. Драгиевъ, не зная нищо. Ще направя справка и тогава ще отговори на г. Драгиева.

Г. Кирковъ: Има да направя едно питане къмъ г. Министра на Войната върху слѣдующата случка, станала на 20-й миналий мѣсецъ въ пограничното село Бунарчево, Харманлийска околия, което е пунктъ на пограничната стража. Въ този денъ, именно 20 септемврий, въ селото е имало църковно увеселение и по този случай на междана имало хоро. На хорото присѣтствуватъ и поручикътъ отъ пограничната стража, нѣкой си Юрдановъ. Понеже хорото било много буйно, вдигало се много голѣмъ пражъ. Това, вижда се, не се е харесало на пограничния офицеръ, поручикъ Юрдановъ, той се хвърлил върху водача на хорото и му заповѣдалъ да спре. Разбира се, водачътъ не се спрѣлъ. Тогава той дръпналъ една тояга отъ събѣда и почналъ да го малтретира. Събира се цѣлото хоро и, най-сетнѣ, офицерътъ се е принудилъ да избѣга. Обаче още вечерята той е събралъ частъ отъ стражата войници и отива по селото да арестува вѣроятнѣ тѣзи, които повече му се виждатъ въ очи, и дѣйствително арестува 5 души, между които и писаря на селото. Още сжщата нощъ, второженъ самъ, заедно съ стражата, отива при общинския кметъ, вдига го отъ сънъ и му заповѣда да събере общинския съвѣтъ и да вземе постановление да уволни писаря отъ длѣжностъ. Кметътъ не се е съгласилъ. Тогава той почналъ да вика самитѣ свѣтѣтници, единъ по единъ, и най-сетнѣ ги е накаралъ тѣ да взематъ постановление и да уволнятъ писаря. Кметътъ се е оплакалъ по поводъ на тая случка на околийския началникъ. Има оплакване отъ потърпѣвшиитѣ и до Военното Министерство. Тѣй щото, моето питане се свежда въ слѣдующето: първо, има ли таква едно оплакване въ Воен-

ното Министерство; ще рече, има ли извѣстие г. министърътъ за тая, въ всѣки случай, скандалозна случка и, ако има свѣдѣние, какви мѣрки мисли да вземе спрѣмо тоя офицеръ? Ако нѣма тия свѣдѣния, тогава азъ го моля да ги събере, да направи справка и, ако е вѣрно, да вземе нужнитѣ мѣрки.

Министъръ генералъ-майоръ С. Паприковъ: Тия свѣдѣния, г-нъ Кирковъ, нѣмамъ. Пръвъ пхтъ слушамъ за това. Тѣй че, азъ ще се заинтересувамъ да видя какъ стои въпросътъ и ще взема нужнитѣ мѣрки.

Прѣдседателствующъ Д. Ъ. Поповъ: Пристъпаме къмъ дневния редъ.

Г-нъ Министъръ-Прѣдседателъ има думата.

Министъръ-Прѣдседателъ Д-ръ С. Даневъ: Г-да народни прѣдставители! Както обѣцахъ вчера, азъ вземамъ днесъ думата да се поясня по нѣкои пасажъ отъ тронното слово и по този начинъ да хвърля единъ бѣгълъ погледъ върху дневното положение на работитѣ у насъ и специално върху начина, по който правителството мисли да пристѣпи къмъ разрѣшението въ тая сесия на онѣзи въпроси, които сж вече назрѣли за разрѣшаване въ общественото мнѣние. Въ тронното слово ние избѣгнахме да изреждаме законопроектитѣ, които ще подложимъ на вашето обсъждане, защото тѣхната редица щѣше да бѣде дължка. И, ако азъ взехъ днесъ думата, то е прѣди всичко да се спра на нѣкои отъ тѣхъ.

Г-да народни прѣдставители! Първото, което ще привлѣче несъмнѣно вниманието ви, е пасажътъ отъ тронното слово, относително начина, по който сж се извършили изборитѣ прѣзъ послѣднитѣ 2 1/2 мѣсеца. Този пасажъ е редикиранъ, по моемо разумѣние, доста скромно. Ние нѣмаме претенцията да сме казали послѣдната дума по затвърдяването на реда и законността у насъ. Азъ съмъ първиятъ да съзная, че въ това отношение ще има, вѣроятно, да се върши още нѣщо, както отъ мене и отъ моитѣ другари, така и отъ онѣзи, които ще ни наследятъ на тая червена маса. Ето защо ние употребихме думата „старание“. Азъ ще бѣда радъ, ако при критиката, която ще упражните върху дѣлата на правителството по тоя въпросъ, признаете поне отчасти, че дѣйствително такова старание е имало. Оплакванията досега противъ начина, по който сж се извършвали изборитѣ, сж се свеждали въ туй, че волята на избирателитѣ се е считала за фалшифицирана, вслѣдствие на намѣсата, на натиска отъ страна на установенитѣ власти, а особено отъ страна на правителственитѣ службаши. Чини ми се, че укорътъ, който изобщо се е адресувалъ на правителството по намѣсата на неговитѣ служащи въ изборитѣ, въ дадения случай едвали ще си има мѣстото. Азъ пакъ казвамъ, че не мисля да е било нашето поведение съвсѣмъ

непорочно. Ще призная, че самъ-тамъ може и да е имало отклонение на нѣкои службаши отъ тѣхнитѣ обязанности; но, изобщо взето, ми се чини, че е справедливо да се признае, че сме направили една крачка напредъ, че чиновницитѣ изобщо се държатъ въ кръга на своитѣ обязанности и не прибѣгватъ къмъ онѣи срѣдства, къмъ които сж нѣкогажъ прибѣгвали, за да фалшифициратъ волята на избирателитѣ.

Г-да народни прѣдставители! Въ изборитѣ за самоуправителнитѣ учрѣждения, нашата задача е била да не подчъртаваме толкова яката политическия характеръ на избирателната борба. Азъ мога да ви кажа, че колкото се касае, напр., до селскитѣ избори, инструкциитѣ, дадени на подвѣдомственитѣ наши чиновници, бѣха, че правителството ще бѣде радо, ако въ всѣка една селска община се избиратъ най-почтенитѣ селяни за свѣтници. Азъ съмъ мислилъ и мисля, че да се влѣзе въ дребнава партийна борба по изборитѣ, за селскитѣ общински свѣти, не е въ интереса на самоуправлението. Ето защо въ другитѣ държави има дори едно стремление да се отнеме политиката изъ ръцѣтъ на самоуправителнитѣ тѣла, за да могатъ тѣзи послѣднитѣ по-спокойно и по-свободно да се посветятъ на оная специална задача, която имъ се прѣдостави отъ законитѣ на страната. Дали ние въ това отношение сме изпълнили всичко, остава вие да се произнесете. Азъ само мога да ви кажа едно: че не сме искали да създаваме дребнави партийки въ селата.

Въ градскитѣ избори, сѣ като се ръководѣхме отъ това начало, ние не се посвѣнихме да влѣземъ въ компромисъ съ други групи. Самото това влизане въ компромисъ е за васъ достатъчно доказателство, че ние не сме искали да бѣдатъ тѣзи избори тѣсногрудно партийни. Тамъ, дѣто има коалиция, очевидно е, че градскитѣ работи не могатъ да се поставятъ на тѣсна партийна почва. Е добръ, има много градски свѣти, въ които покрай партизани на нашата политическа група има привърженици на други групи. Най-сетнѣ, ние мислѣхме, че за затвърдяване на режима, който прѣдставляваме, не трѣбва да се елиминиратъ, или, по-добръ, да се пропѣдятъ отъ самоуправителнитѣ тѣла другитѣ групи тамъ, дѣто тѣ би имали болшинство. И дѣйствително, вие имате редица градски свѣти, въ които болшинството принадлежи на опозиционнитѣ групи. Въ тоя фактъ се крие едно косвено доказателство, че колкото се касае до градскитѣ избори, къмъ дребнаво партизанство не се е прибѣгвало.

Сжщото трѣбва да кажа и за окръжнитѣ избори. И тамъ вие виждате, че правителствената партия се е борила твърдѣ често въ коалиция съ другитѣ. Нѣма окръжни свѣти, въ които опозицията да не е прѣдставена.

Прочее, мисля да съмъ правъ, ако кажа, че изобщо, както съ селскитѣ, така и съ окръжнитѣ, и съ градскитѣ избори, е направена една крачка

на-напрѣдъ, като се е дало възможност да се дѣйствува въ самоуправителнитѣ тѣла съвмѣстно между двѣ или повече политически групи.

Ако резултатитѣ отъ дѣятелността на оппозицията не сж особено блѣскави, не мисля, че трѣбва да приписвате това на незаконни, на насилнически мѣроприятия отъ страна на властѣта. Азъ зная прѣдставители на политически групи, които по тѣзи избори сж отивали дотамъ, да обвиняватъ българския народъ въ апатия. Прави ли сж тѣ, или не сж прави, то е въпросъ, на който азъ сега още не се спирамъ, но самото това мнѣние ми дава право да заключа, какво не сж насилията на правителството, които сж докарали работата до този край. Самата блѣжка за единъ видъ незаинтересованостъ на населението е само отчасти права. Ако вземете, напр., прѣдъ видъ резултатитѣ отъ градскитѣ избори и ги сравните съ резултатитѣ отъ окръжнитѣ избори, вие, несъмнено, ще заблѣжите, какво послѣднитѣ по-малко сж интересували населението. И не можеше и друго-яче да бѣде, защото общинското самоуправление е по-близо до интереситѣ на населението и българинътъ отъ по-дълго врѣме бѣше свикналъ да се интересува съ него. Не искамъ оттамъ да вадя заключение, че трѣбва на самоуправлението на окръжитѣ да се прѣстрижатъ крилѣтѣ. Далечъ отъ мене тази мисль; азъ само констатирамъ единъ фактъ. Убѣденъ съмъ, че ние всички, които се интересуваме, за да се развие самоуправлението, като поддъртаваме този фактъ, ще гледаме да вземемъ каквито можемъ мѣрки, за да заинтересуваме още повече населението съ положението и на самоуправителнитѣ учрѣждения.

По-важни за насъ, за Народното Събрание, сж, несъмнено, законодателнитѣ допълнителни избори. Но и по тѣхъ особенъ нѣкакъвъ интересъ не можеше да се прояви. Най-първо, изборитѣ станаха въ десетъ избирателни колегии, въ седемъ отъ които нашата група имаше и безъ това свои прѣдставители по-рано. И близо до ума е, че ако ние можехме въ тѣзи седемъ избирателни околии да прокараме наши кандидати прѣди десетина мѣсеци, при по-мѣжни обстоятелства, — естествено бѣше да прокараме нашитѣ кандидати и сега, въ допълнителнитѣ избори. Интересътъ на борбата се съсредоточаваше въ онѣзи три избирателни околии, въ които избранитѣ на 17 февруарий принадлежеха на оппозиционни групи. Но въ една отъ тѣзи колегии по специални мѣстни причини борба не е имало, тъй щото интересътъ се ограничаваше въ сжщность на двѣ само колегии: на Пловдивската градска и на Павликенската или втората Търновска избирателна колегия. Прогресивната партия успѣ да прокара своя кандидатъ въ първата околия, а въ Павликенската околия пропадна кандидатътъ на социалиститѣ и се избра единъ независимъ.

Вчера ние разглеждахме избора въ Пловдивъ и азъ вдигнахъ рѣка, за да се утвърди тоя изборъ. И дѣйствително, едно правителство, което колко-

годѣ е организирано, което не е пакостило на страната и което има малко-малко сръчни прѣдставители, въ единъ градъ като Пловдивъ, дѣто има маса политически неутрални елементи, склонни да вѣрватъ всекога подиръ властѣта, не можеше да не успѣе въ изборитѣ. Ето защо азъ безъ колебание гласувахъ за утвърдението на Пловдивския изборъ. (Н. Габровски: А-а!) Прибавѣте още едно: въ Пловдивъ нагледъ борбата ставаше между правителствената партия и коализиранитѣ оппозиционни групи. Но въ сжщность работата бѣше друга. Нагледъ, наистина, се афишираше коалицията на всички оппозиционни групи; но азъ имамъ достовѣрни свѣдѣния, че въ Пловдивъ оппозиционнитѣ групи не сж дѣйствували солидарно противъ правителството. Понече въ добавкъ на това, което казахъ, азъ положително знаехъ за тая несолидарностъ, за мене не можеше да има съмнѣние, че въ Пловдивъ ще успѣемъ.

Г-да народни прѣдставители! Позволѣте ми, като се спирамъ на това обстоятелство, да отворя една парантеза, въобще, за начина, по който трѣбва да се дѣйствува противъ насъ. Сега ние сме на властъ; ние имаме болшинство, по не голѣмо, а главно не слѣпо. На онѣзи, които иматъ прѣдъ видъ правилното развитие на България, азъ едно прѣпорѣчамъ: да бждатъ тактични въ воденето на оппозицията. Азъ, който прѣдставявамъ болшинството, убѣденъ съмъ, че ще се намѣрятъ мнозина отъ дѣшницата, които при изкусно водена оппозиция да прѣминатъ въ даденъ моментъ на лѣва страна. Азъ бихъ желалъ такова падане. То ще бѣде нормално падане; но за това трѣбва тактъ, трѣбва умѣние. Когато, напротивъ, излиза единъ прѣдставителъ — не искамъ да му кажа името — и *à tort et à travers* взима думата по всичко да говори съ часове и да чете метродѣлти вѣстникарски статии, съгласѣте се, г-да народни прѣдставители, че такава оппозиция голѣмъ ефектъ не може да направи. Не е този начинътъ да се води борба. Ако се спирамъ на това, то е защото, най-сетнѣ, бихъ желалъ да падна по нормаленъ начинъ въ Камарата. Ето сжщинската моя мисль.

Послѣ, какъ трѣбва да се води борбата навнѣ? Очевидно е, г-да прѣдставители, че въ България, дѣто покрай властѣта нѣма крупни сили, или, подобръ да го кажемъ, дѣто всичко е разнебитено, властѣта се явява елементарна сила. Нѣма, освѣнтъ да се покажещъ носителъ на тази властъ, безъ повече, и то влияе. Какъ ще се дѣйствува противъ това? Отговарямъ: съ сдружени сили. Е добръ, позволѣте ми да заявя на г. г. прѣдставителитѣ отъ меншествата, че въпрѣки оповѣстената солидарностъ на всички оппозиционни групи противъ правителството, борбата не вѣрвѣше както се слѣдва. Азъ говорихъ за Пловдивъ. Споредъ моитѣ свѣдѣния така е било и въ другитѣ мѣста въ България, дѣто имаше избори. Ако оппозицията знаеше какъ да се бори, можеше по-други резултати да изкара. На всеѣки начинъ, спасението е

тамъ, — въ задружното дѣйствие. Впрочемъ, онѣзи, които сѣ въ редоветѣ на опозицията и които, слѣдователно, сѣ, така да кажа, другари въ страданията, могатъ по естеството на нѣщата по-лесно да си подадатъ ръка и да забравятъ нѣкои минали работи.

Азъ съмъ убѣденъ, че ако това министерство имаше възможностъ да остане за по-дълго време на властъ — за което Впрочемъ не съмъ сигуренъ, — господата отъ опозицията нѣха, щатъ-нещатъ, да се сближатъ, и тогава това сближение щѣше да импонира на всички: и намъ, и на колебавущитѣ се елементи въ Народното Събрание, и на българския народъ. Следователно, спасението за опозицията би трѣбвало да се дири тамъ. На дѣло тя го е дирила другаде. Това е причината, дѣто по-другъ резултатъ отъ допълнителнитѣ законодателни избори, отколкото достигнатия, не можеше да се очаква.

Сега нека ми позволятъ господата отъ крайната лѣвица една бѣлѣжка и по тѣхенъ адресъ. Мене много озадачи резултата на избора въ Павликенската избирателна околия, дѣто на 17 февруарий бѣше избранъ единъ привърженикъ на социалистическата група. Правителството въ тази околия пропадна — неговиятъ кандидатъ пропадна: избра се единъ независимъ. Кандидатътъ на крайната лѣвица получи почетно число гласове, но най-сетнѣ той идѣше трети по редъ. Азъ бихъ молилъ господата отъ крайната лѣвица да се спратъ много внимателно на този фактъ. Той е знаменателенъ затова, защото, когато ние говоримъ за другитѣ политически групи у насъ, мѣчно е да можемъ да прѣдставимъ на българския народъ по единъ понитенъ начинъ, че всѣка отъ тѣхъ прѣдставлява извѣстни принципи въ различие отъ другитѣ. Може това да е укоръ и по мой адресъ, но най-сетнѣ така е. Ние още не сме успѣли да създадемъ крупни политически групи, кѣто да се отличаватъ съ ясно очертани програми, та, когато се говори за извѣстна група, да не се говори за нейния шефъ и нейнитѣ прѣдни борци, ами да се има прѣдъ видъ идеята, която тази група прѣдставлява. Искамъ да кажа, че ние, тѣй нареченитѣ буржоазни групи, нѣмаме отдѣлни политически програми. Тѣй напр., ако седнемъ тукъ съ която и да е група и напишемъ нашата програма, твърдѣ ме е страхъ, че нѣма да има никаква принципиална разлика между насъ. При всичко туй, ние сме разединени и се боримъ отчаяно по-между си. Да, тѣй е, г-да народни прѣдставители! Какъ искате да се отнася тогава народътъ, когато той вижда, отъ една страна, едно правителство, което, най-сетнѣ, не е направило зло, а добро, а отъ друга страна, цѣла редица опозиции, отъ които нищо конкретно не може да схване? Нѣма съмнѣние, че въ такъвъ случай той ще отиде подиръ властта. По отношение на насъ, буржоазнитѣ групи, това е непонятно. Но нека си зададемъ въпросъ, защо въ втората Търновска избирателна колегия резултатътъ е билъ сѣщи? Моя отговоръ е, защото елементи

за борба, на онази почва, на която се поставятъ господата отъ крайната лѣвица, у насъ въ България нѣма. Ще ме простятъ тия господа за моята откровеностъ; азъ имамъ респектъ къмъ всички искрени убѣждения, а, слѣдователно, и къмъ тѣхнитѣ. Въ тази дребнава борба на котерии тѣ идатъ да ни кажатъ: „ето нашето евангелие“. Само затуй, защото тѣ искатъ да се прѣдставятъ като прѣдставители на извѣстни принципи, азъ ги уважавамъ. Но азъ ги моля да се попитатъ, доколко началата, които тѣ прокарватъ, могатъ да иматъ днесъ-заднесъ почва въ страната. Азъ мисля, че при една много нормална борба, господата отъ крайната лѣвица не ще иматъ куража да турятъ точки на и-тата; не ще иматъ куража да отидатъ докрай, за да развиватъ всичката положителна частъ на тѣхното учение, а ще прибѣгнатъ къмъ нѣкои минимални програми, които да бѣдатъ по-понятни за страната. Защо това? Защото тая страна не ще ги разбере съвсѣмъ. Това е моето дълбоко схващане на работата. Ако го изтъкнахъ, то е съ горещото желание да видя господата отъ крайната лѣвица да извлѣкатъ урокъ отъ Павликенския изборъ и да не хаятъ сили даромъ, ами, понеже въ тѣхната срѣда има хора съ талантъ и знания, да дойдатъ, най-сетнѣ, по-близо до така нареченитѣ буржоазни групи и да влѣятъ по-млада кръвъ въ тѣхъ. Менѣ ми се чини, че по тоя начинъ ще услужатъ много повече на страната, отколкото съ своя краенъ доктринеризъмъ. (Веселостъ.)

Г-да! Азъ ви казахъ, че не всичко е розово въ областта на политическата свобода въ България, а трѣбва усърдие отъ всички, за да се направи една крачка напредъ. Но това не трѣбва да ни отчайва. И дѣйствително, можемъ ли да очакваме, най-сетнѣ, отъ тази срѣда, въ която се намираме, нѣщо повече? Менѣ ми се чини, че трѣбва да бѣдемъ справедливи и спрѣмо срѣдата, изъ която излизаме, и въ такъвъ случай нека признаемъ, че сѣ има нѣщо направено. Главното е да се стареемъ да вървимъ напредъ. Какъ ще вървимъ сега напредъ, туй е, на което ще се спра съ нѣколко думи.

За да може политическата свобода да се обезпечи, тя трѣбва да се разбира по-правилно и да се упражнява по единъ нормаленъ начинъ; трѣбва нѣкакъ гражданинътъ да стане по-зрѣлъ; трѣбва въ борбитѣ да се иматъ прѣдъ видъ идеитѣ, а да се оставятъ настрана по-дребнитѣ, лични интереси и дризгитѣ, които, за голѣмо съжаление, отравятъ нашия политически животъ. Когато ние говоримъ за политическа свобода, сѣ обичаме да питаме „правителството какво е направило“. Вие знаете, че ако азъ отъ време на време се наемамъ да защита червената маса, то не е съ цѣлъ за да я омия съвсѣмъ отъ грѣхове. Признавамъ, че и у насъ има грѣхове, но, най-сетнѣ, да ви кажа, немаъ всичко за политическата свобода трѣбва да очакваме отъ тази червена маса? Ами че, г-да, сѣ ще има единъ малкъ антагонизъмъ между васъ и черве-

ната маса. Това като имате прѣдъ видѣ, бадѣте ради, че отъ тукъ се прави нѣщо за затвърдяването на политическата свобода. Политическата свобода се базира, между друго, на крѣпкото обществено мнѣние. Е добръ, това обществено мнѣние правителството ли ще го изработи?! Трѣбва да го изработи независимиятъ печатъ; трѣбва да го изработятъ просвѣтенитъ умове, които съ митинги, живо слово и друго-яче да възпитаятъ българскитѣ граждани въ политическо отношение, та така полека-лека да се турне краекълниятъ камъкъ на политическата свобода. Какво правимъ ние отъ тази страна? Трѣбва да признаемъ не особено много. За нашия печатъ не искамъ да говори. А за нашитѣ митинги ще кажа, че и тѣ се развиватъ по единъ малко шаблоненъ начинъ. Азъ пакъ пледирамъ за политическата свобода, но искамъ да кажа, че ако въ даденъ случай свободата на печата и свободното слово не принасятъ онази полза, която бихме имали право да очакваме, трѣбва да се разпростимъ съ тѣхъ — не, но ми се чини, че когато диришъ формула за обезпечение на политическата свобода, ние имаме право, между другото, да се спремъ и на тѣхъ и да изтъкнемъ доколко малко сж тѣ приготвени да я обосноватъ и крѣпятъ.

Колкото се касае за насъ, ето какво ви носимъ ние за прѣзъ тази сесия. Ние бихме желали, първо, да поизкърпимъ нѣщо законитѣ относително самоуправлението, защото мислимъ, че правилното упражнение на политическата свобода е тѣсно свързано съ принципа на самоуправлението. Туй го знаете всички и азъ не искамъ тукъ да ви чета професорска лекция по тази материя. По-важното, на което искахъ да се спра една минута, то е това, че трѣбва да вземемъ мѣрки да осигуримъ прѣдставянето на меншествата въ Камарата. Като гледамъ по какъвъ начинъ станаха допълнителнитѣ избори, азъ се питамъ: какво щѣше да бѣде положението на опозицията, ако имаше генерални избори? Ами ние щѣхме да ви биемъ въ дребезги, г-да отъ лѣвицата. Да, това е цѣла истина. Е добръ, азъ ви заявявамъ, че тая перспектива не ми е приятна, защото, право да ви кажа, да имамъ тукъ всички тѣзи господа отъ дѣсницата на гърба си, то е начало на разлагането. И сега азъ имамъ голѣма мъка да се справя съ тѣхъ по нѣкои въпроси. Ако нѣма никаква опозиция, отиде му конституционниятъ режимъ и всички блага на конституционното управление. Значи, азъ цѣня много високо прѣдставяването на меншествата и се опасявамъ, че може да дойде едно врѣме да нѣмаме никакви меншества. Опасявайте се и вие всички и гладайте да дадемъ възможностъ да се прѣдставляватъ и меншествата. Въ това отношение ние ще почнемъ съ нѣщо много скромно, но ще трѣбва да го направимъ и то ето защо. Трѣбва да признамъ, че азъ хванахъ да се убѣждавамъ, че едно благонамѣрено правителство нѣма защо да се плаши отъ по-силничка опозиция. Ние всички минахме вече

извѣстни митарства и поизтрѣзнихме малко, тѣй щото никой отъ властующитѣ партии не вѣрвамъ да отиде докрай, както това бѣше въ размирнитѣ години. Ето защо азъ мисля, че не може да има страхъ отъ менществата. Миналата извънредна сесия, азъ ви изказахъ моитѣ опасения и на тѣхъ може да се повърна пакъ, когато ще говоря за вътрѣшния правилникъ. Азъ дѣйствително се опасявахъ отъ обструкция. И нѣма съмнѣние, ако имаше малко добра воля отъ вапа страна да правятъ обструкции, азъ щѣхъ да скръсти ръцѣ. Съ една дума, една по-голѣма опозиция само тогава може да бѣде вредна за правителството, когато тя прибѣгва къмъ обструкция. Обструкцията е, обаче, едно обоюдоостро оръжие и, нѣма съмнѣние, че който прибѣгва къмъ това сръдство, той събаря не само правителството, но, чини ми се, събаря и нѣщо повече. Убѣденъ съмъ, че никой отъ почитаемитѣ господа на лѣвицата, които отъ малко-малко иматъ прѣдъ видѣ интереса на политическата свобода, нѣма да прибѣгне къмъ това крайно сръдство. Вие не прибѣгнахте къмъ него въ извънредната сесия, вѣрвамъ и сега нѣма да го направите. Ние же отъ наша страна ще се стремимъ да не ви даваме поводъ за това. А помъ нѣма обструкция, меншество то е необходимо. По тия причини, г-да народни прѣдставители, ние мислимъ да направимъ едно начало и да постановимъ, щото въ избирателнитѣ колегии, дѣто се избиратъ трима прѣдставители, избирателитѣ да даватъ гласъ само за двама. Най-послѣ, може малко да поизмѣнимъ системата. На всѣкой начинъ ние ще осигуримъ прѣдставлението на менществата поне въ тия колегии — на брой 33, за да имаме около тридесетина прѣдставители отъ менществата. Отъ 190 души народни прѣдставители, това не е голѣмо число, за да има страхъ да не се спѣва работата. За политическото възпитание на страната, ние мислимъ, да се даде на българския народъ сръдство да може всѣкогащъ да контролира въ Съборанието дѣлата на властѣта. Трѣбва да отбѣлжамъ, за голѣмо съжаление, че печатѣтъ е повече отъ дискредитиранъ, за да може съ успѣхъ да поеме тая задача върху си. Нека признаемъ, че въ разрѣзъ съ това, което се пише въ вѣстниците, ние се живяме тукъ съ друго лице, съ други думи въ устата си. А това показва, че сами цѣнимъ по-високо Народното Събрание и го поставяме на подобающата му висота. Ако отъ тази ограда се каже една дума, тя има по-голѣмо значение, отколкото схицата дума казана въ единъ партненъ органъ или на публиченъ митингъ. Ето защо, ръководени отъ тия съображения, ние ще внесемъ, между друго, една поведла къмъ избирателния законъ, за да гарантираме поне частичното прѣдставление на менществата въ нѣкои избирателни колегии.

По-нататѣкъ, въ този редъ на мисли, азъ се спирамъ на най-важното, именно на закона за чиновниците. Този законъ за мене има значение не толкова отъ точка зрѣние на бюджета. Тая страна

на закона интересува г. Министра на Финансите, за да не би срѣдствата му да бѣдѣтъ класи. Тамъ, впрочемъ, ще видимъ: малко по-горѣ, малко по-долу — това не е въпросъ на принципъ. Но, както имахъ честта да забѣлѣжа и въ миналата сесия, съ прокарването на шатоветѣ ние поне нѣмаме намѣрение да правимъ економии. Може да се направи едно по-равномѣрно разпрѣдѣление на заплатитѣ, но цѣльта ни, още веднажъ повтарямъ, не е да правимъ економия. Онуи, което искаме да достигнемъ съ този законъ, то е цѣнно само отъ политическо гледище, а отчасти и економическо.

Г-да народни прѣдставители! Ние сме обсадени отъ глести редове службогонци. Това е едно зло, което прави невъзможна администрацията, управлението. Ако ни обвиняватъ въ партизанство, че сме назначавали свои хора, това е право само до известна степенъ. Партизанитѣ не сѣмъ безброй. Ние не сме управлявали отъ години насамъ и, каквито наши партизани е имало, или сѣмъ умрѣли, или сѣмъ побѣлѣли, или сѣмъ си отишли, иматъ си своя частна работа. При всичко това тѣ всѣки денъ никнатъ, г-да, и това нѣма край! (Веселостъ.) За правилното развитие на политическия животъ това е голѣма спънка. Трѣбва по-скоро да намѣримъ цѣръ на злото. Всѣки, който не е на служба, той се мѣчи да получи такава, той прави агитации, той става политически агентъ. А една борба, която на политическото поприще се води отъ такива елементи, тя не е борба свещена, борба за идеи. Вие го разбирате твърдѣ добре. Значи, ако искаме да се отрѣземъ отъ това зло, което отъ денъ на денъ се повече прояжда нашия политически животъ, ние обезателно трѣбва да прибѣгнемъ къмъ една съответствена мѣрка.

Второто нѣщо, за което сѣмъ съмъ доста мислилъ, е, че такава една мѣрка ще има и известно економическо значение. Г-да народни прѣдставители, азъ знамъ, че благодарение закона на конкуренцията, който лежи въ основата на днешната политическа економия, може младежитѣ, които дирятъ служба, щомъ не я намѣрятъ, да захванатъ друга работа. Ако конкуренцията бѣде неблагоприятна за тѣхъ на държавното поприще, тѣ ще трѣбва, щатъ-нещатъ, да дирятъ другъ поминѣкъ. Азъ не искамъ да кажа, че по този начинъ сѣмъ връме не ще се намѣри пѣтъ, по който да се дрекиратъ нашитѣ младежки сили, които, като напушатъ училището, мислятъ само за държавна служба. Обаче, при днешнитѣ наши политически нрави, при това котерийно управление, г-да прѣдставители, никой така лесно нѣма да отиде да дири другъ постороненъ поминѣкъ, когато може съ право да очаква да му се отвори, при едно промѣнение на министерството, държавното поприще. Менѣ ми се чини, че ако се прѣпрѣчи на тѣзи младежки пѣтитѣ за държавна служба, само тогава тѣ, щатъ-нещатъ, по необходимостъ, ще трѣбва да се посветятъ на друго занятие, а, слава Богу, въ България има съ какво да се заловятъ. Нека не казваме, че отсѣгъ-

ствието на капитали и други благоприятни условия трѣбва да спѣва успѣха на всѣко частно прѣдприятие. Менѣ ми се струва, че въ това отношение у насъ може да се върви напредъ. Не искамъ съ това да кажа, че мѣрката, която се прѣдлага, непрѣмѣнно ще докара всичко въ желани редъ, но сѣ пакъ, ако създадемъ по-голѣма стабилностъ въ чиновническото тѣло, всѣко сѣмѣйство, което ще има да възпитава младежи, ще гледа още отъ малки да ги готви за една по-практическа и по-ползотворна дѣятелностъ, отколко тази, за която се приготвяватъ днесъ-затдесъ нашитѣ младежи. Въ туй отношение мѣрката, която имамъ прѣдъ видъ, може да даде добри резултати за страната. Затова на нея ще настояваме. Г-да народни прѣдставители! Азъ не мисля, че съ това сме открили камѣка на мѣдростта. Въпросътъ за шатоветѣ, повдигнатъ много пѣти, е вече назрѣлъ въ общественото мнѣние. При сѣмъ това, ако прибѣгваме къмъ него, не мислѣте, че го правимъ легката. Ние съзнаваме напълно мѣчнотитѣ, които ни прѣпрѣчатъ пѣтъ. И дѣйствително, касае се да се тури въ рамки единъ още младъ организъмъ, който сега тепърва се развива, а това е мѣчно. Отъ друга страна не е желателно да правимъ днесъ закони, за да ги измѣняваме утрѣ. Когато има да установяваме службитѣ, можемъ да имаме прѣдъ видъ настоящето и близко дори бѣдѣще. Да отидемъ по-надалечъ, значи да нагазимъ въ прѣдполагамото; да се спремъ на настоящето, ще се каже, че нѣмаме никакъвъ по-широкъ погледъ на работата. Ето мѣчнотия, и тя е капиталната мѣчнотия. Отъ тая точка зрѣние се обяснява, защо нѣкои сѣмъ противъ въвеждането на шатоветѣ. Азъ не вървамъ, че ще се намѣри държавенъ мѣжъ, който да иска отхвърлянето на шатоветѣ само по тѣсни партизански съображения. Такива държавни мѣже у насъ, ми се чини, ги вече нѣма. Истината е, че ние, които сега управляваме страната, сме, може би, въ малко по-изгодно положение, отколкото другитѣ групи при прокарването на този законъ. Каза се даже вчера, че гонимата съ шатоветѣ цѣль се губила, когато тѣ щѣли да се прилагатъ отъ единъ партизански режимъ. Азъ бихъ могълъ да отбѣлѣжа този укоръ по нашъ адресъ, но ще допусна, че най-сегнѣ и ние, може би, имаме свой грѣхъ въ това отношение. Е добре, азъ ви казвамъ откровенно, г-да народни прѣдставители, че не мисля да правя дребнава политика съ въпроса за шатоветѣ и, ако се намира нѣкое срѣдство за да се подобрятъ по-добре чиновницитѣ въ минутата, когато ще влѣзе законътъ въ сила, ние ще прибѣгнемъ безъ колебание къмъ него. Какво ще бѣде това срѣдство, дали изработване на известна програма, по която да се държи изпитъ, или избирането на нѣкаква комисия, отъ която да зависятъ назначенията, както се каза вчера, или каквото и да е друго, ние нѣма да бѣдемъ противни да го обсъдимъ тѣтателно заедно съ васъ, защото, пакъ ще повтора, желателно е да се направи една трайна

реформа, а не да се извади едно недоносче. Азъ знам по-добър отъ васъ, че ако би законътъ да влѣзе въ сила при наличността на службаци, не на висотата на положението си, дребнави партизани, нѣма съмнѣние, че такъвъ законъ ще прѣтърпи твърдѣ скоро крушение. Да, знам и деликатността на въпроса, знам и подводнитѣ скали, у които той може да се удари. Затова както ние, така и вие, вѣрвамъ, ще положимъ нашитѣ усилия, за да извадимъ отъ този проектъ нѣщо по-дѣлно, нѣщо по-отговоряюще на нуждитѣ на страната.

Г-да народни прѣдставители! Азъ се спрѣхъ на въпроса за политическия свободи, като ми посочихъ на бърза рѣка нѣкои отъ проектитѣ, които ние тѣкчимъ да внесемъ. Ще има и други проекти отъ тази категория; ще ги видите когато ще бждатъ внесени. Съ една дума, въ туй отношение ние имаме добрата воля да направимъ нѣщо дѣлно, защото не мислимъ, че България е обречена да бжде управлявана отъ едно само, а трѣбва да бжде управлявана по редъ и отъ други, но по единъ по-нормаленъ, по-младѣкъ начинъ, за да нѣма сътрѣсенія. Прѣминаването на властта отъ едни въ други рѣждѣ трѣбва да се извършва нѣкакъ по-неусѣтно. Само така ще дойдемъ до пълна политическа зрѣлостъ, отъ една страна, а пъкъ отъ друга страна, ще можемъ да направимъ всичко възможно, за да гарантираме правата на избирателитѣ.

Г-да народни прѣдставители! На второ мѣсто въ тронното слово се засѣгва начинътъ, по който е билъ покритъ гласуваниятъ миналата сесия заемъ. Господата, вѣроятно, знайтъ, че заемътъ се покритъ съ ефективна подписка два пѣти и повече, и то отъ дребни подписчици; така че, той не се намира въ рѣждѣ на банкеритѣ, а въ рѣждѣ на подобни капиталисти, които съставляватъ засега една клиентела на България. Съ този пасажъ ние искаме да регистрираме единъ фактъ, безъ да вадимъ отъ него всичкото онова заключение, което, може би, имаме и право. Ние отбѣлѣзахме само, че благодарение на заема ще прѣстанатъ, ще се прѣмаханатъ финансовитѣ мъжнотии, които сж се досега посрѣщали. А това е най-малкото, което ще имаме като резултатъ отъ този заемъ. На повече не се спрѣхме, защото не е да не знаемъ, че за да се осигури правилното развитие на страната, трѣбватъ много други условия, отколкото само прѣмахането на летущия дългъ. Това прѣмахане на летущия дългъ въ всеки случай ще стане. Това е първа крачка, една важна крачка по въпроса за поставянето на нашитѣ финанси на здрава почва. Но ние трѣбва да вгледаме по-далечъ. Финансовата администрация има многобройни задачи още да разбрѣшава и единъ дългъ отъ тѣзи задачи ние ще се стараемъ, ако врѣмето позволи, да свършимъ още прѣвъ тази сесия. Текущиятъ бюджетъ надѣваме се да склучи добръ: прѣдвижданията не само да се достигнатъ, но дори въ нѣкои пера и да се надминатъ и въ резултатъ дефицитътъ на кнѣга, който прѣдвиждахме, да изчезне. Ние искаме да

бждемъ умѣрени въ нашитѣ прѣдвиждания и да не надуваме цифритѣ на приходнитѣ пера въ бюджета. Отъ друга страна, благодарение на добрата година, постигненята вървятъ редовно и надѣваме се да може да изчезне дефицитътъ, който личеше въ гласуванія отъ насъ бюджетъ. Нашата задача съ това, обаче, не е свършена. Нашата задача занапрѣдъ е тази, както се изразиха и много отъ г. г. народнитѣ прѣдставители, да може държавата да отдѣли повече срѣдства за ползотворни прѣдприятия. Всеко подобрене, каквото може да се понесе, коштува. Ето защо една отъ цѣлитѣ — и то е първата цѣль на финансовата администрация — ще бжде да уголѣми срѣдствата на държавата. Ние мислимъ да постигнемъ този резултатъ, отъ една страна, съ по-добра администрация, а отъ друга страна, съ уголѣмениятъ, може би, на финансовата стража, за да се прѣкрати контрабандата. Че контрабандата у насъ вирѣе, е безспорно, и въпрѣки всичкитѣ наши старания за справедливостъ въ облагането, благодарение на контрабандата, достигатъ се практически съвсѣмъ други резултати. Това трѣбва да изчезне и въ интереса на справедливото облагане на гражданитѣ, и, най-сетнѣ, още повече, въ интереса на хазната.

На трето мѣсто ние вече знаете, че имаме прѣдъ видъ да внесемъ една реформа въ сега дѣйствующия законъ за гербовия сборъ и да направимъ сбора по-справедливо разхвърленъ, а отъ друга страна да получимъ по-добъръ приходъ.

Ние обсъждаме и ще ви внесемъ наскоро и другъ още проектъ, проектъ за налога върху спиртнитѣ питиета. Знаемъ, че материята е трѣплива, но когато се касае да намѣримъ срѣдства на държавата, съ които тя ще има да се залови за ползотворни работи, ние нѣма защо да се спираме прѣдъ търливостта на задачата, която ни прѣдстои. Напротивъ, ние ще искаме открито, както сме го правили и по други въпроси, да подложимъ на вашето разглеждане и този важенъ за редовността на постигненята въпросъ, който същеврѣменно се докосва до еднаквото облагане на всички спиртове, независимо отъ това отдѣ се фабрикуватъ. По тоя начинъ мислимъ да стабилизираме и да уголѣмимъ дори приходитѣ на държавата.

Колкото се касае до разходванията паритѣ, внесенъ е вече законопроектъ за отчетността по бюджета, дѣто по-ясно се опрѣдѣля ролята на всеки единъ, който борави съ парѣта, за да не може държавната парѣ така лесно да бжде ангажирана, и сетнѣ, контролтътъ да се извършва още отъ минутата, когато се ангажира една сума, и да слѣдпа дори до ликвидацията на разхода. Реформата бѣше назрѣла отдавна, и ние мислимъ, че ще бждемъ щастливи съ прокарването ѝ. Отъ сѣмъ характеръ е и законопроектътъ за търговетѣ, който искаме да прѣдставимъ на вашето одобрение.

Отъ друга страна, ако държавата ще може да разполага съ повече срѣдства — и азъ мисля, че идущата година дѣйствително ще имаме на разпо-

ложение нѣщо повече, отколкото прѣз текущата, — тогава ще трѣбва да обърнемъ сериозно внимание на ония стрѣкове на държавното управление, които се нуждаятъ отъ срѣдства, безразлично да ли тѣ сѣ производителни или непроизводителни. Азъ ви говорихъ миналата година за военния бюджетъ и ви казахъ, че положението на нашитѣ запаси е плачевно и че, каквото иначе мнѣние да имаме по устройството на нашитѣ организирани сили, опуй, което ще се наложи всѣкому, то е да се подобри материалната частъ, и затова ще трѣбватъ срѣдства. Ако, прочее, позволятъ срѣдствата, повелителна необходимостъ ще има да употребимъ частъ отъ срѣдствата за тая цѣль. До дѣ ще се отиде въ това отношение, това ще ви покаже нашиятъ бюджетпроектъ, когато ви го прѣдставимъ; но отсега още, съ всичката си откровеностъ, азъ ви посочвамъ на тая належаща нужда.

По-нататѣкъ, ние ще мислимъ да обърнемъ вниманието ви на онѣзи клонове отъ управленето, които се явяватъ производителни. Моятъ колега на Търговията и Земледѣлието ще ви прѣдстави редъ закони, имѣющи за цѣль да улеснятъ, да подпомогнатъ развитието на економическитѣ сили въ страната. Съзнавамъ, че развитието на економическитѣ сили е една проблема много сложна и нѣколкото закончета или закони, които ние ще внесемъ тукъ, сами по себе си нѣма да иматъ за резултатъ коренно подобрене на поминѣка; но че трѣбва да се загрижимъ за поминѣка и нѣщо да направимъ за него, то е безспорно. Ние ще искаме да поставимъ на по-широка база търговскитѣ камари; ще искаме да прокараме законъ за градобитнината; ще искаме да се занимаемъ съ горитѣ, съ риболовството, по което има вече сключена една конвенция, и още редъ други законопроекти, които считамъ за излишно тукъ да изброявамъ.

Споменавамъ мимоходомъ, че въ миналата сесия ние бѣхме взели задѣлжение да се занимаемъ съ закона за еснафитѣ, който мина тогава на първо четене и който ще гледаме да прокараме окончателно.

По Министерството на Обществениятъ Сгради ще ви молимъ да се занимаете сериозно съ законопроекта за пжтищата. Тукъ прѣди нѣколко минути чухте интерпелацията на Трънския народенъ прѣдставителъ, въ която хубаво се описваше значението на съобщителнитѣ срѣдства. Вие всички знаете въ какво положение се намиратъ нашитѣ пжтища и, вѣрвамъ, ще се съгласите съ насъ да гласуваме прѣдметния проектъ за пжтната повинностъ въ интереса на съобщенията, за улеснение на съобщенията. При туй ще ви прѣдставимъ и законопроектъ за пристанищната служба. Пристанището въ Бургазъ е вече готово. Сѣщо така и Варненското напѣдва и вѣрме е вече да вземемъ рационални мѣрки за пристанищната служба и за такситѣ, които ще се събиратъ отъ пристанищнитѣ власти.

Остава ми да кажа една дума за Министерството на Правосъдието. Ние желаемъ, освѣнъ щатовѣтъ

и закона за разпрѣдѣление територията на Княжеството въ сѣдебно отношение, да ви прѣдставимъ на разглеждане и одобрение и нѣколко още проекти. Цѣльта на всички е да може да се раздава правосъдието по-бързо, по-правилно и по този начинъ да се затвърди напълно довѣрието на българския гражданинъ въ нашето правосъдие, въ нашитѣ сѣдилища. За тая цѣль ние мислимъ да ви прѣдложимъ да се реформира системата на углавната процедура, относително сѣденето на прѣстъпленията съ участието на сѣдебни засѣдатели, и да поставимъ сѣдебнитѣ засѣдатели на оная почва, на която тѣ стоятъ въ Западна-Европа. По нотариалната частъ искаме да направимъ вписването на недвижимитѣ имоти публично. По селскитѣ сѣдилища, отъ които всички викатъ, желаемъ да въведемъ една реформа, която да дава възможностъ за едно по-правилно раздаване на правосъдието, безъ, обаче, да отнемемъ на тѣзи сѣдилища характера имъ на народни сѣдилища. Забѣлѣзвамъ само мимоходомъ, че искаме да внесемъ и законопроектъ, споредъ който за напѣдъ даванетоъ подъ сѣдъ на чиновницитѣ да става съ съгласието на сѣдебнитѣ власти — сѣдебнитѣ власти сѣ, които сѣдятъ чиновницитѣ; значи, можемъ спокойно повѣри тѣмъ тая работа, напълно увѣрени, че съ това ще дадемъ на гражданитѣ истинско правосъдие, когато се оплакватъ отъ дѣйствиата на чиновницитѣ.

По народното просвѣщение ще ви прѣдложимъ законопроектъ за срѣднитѣ и основни училища. И, въобще, нашата политика по учебното дѣло ще се ръководи отъ слѣдующитѣ идеи. Ще искаме щото държавата да опрѣдѣли извѣстно число срѣдни училища, които тя да поддържа отъ първитѣ до послѣднитѣ класове. Извѣнъ туй, всѣка община, която има срѣдства, ще може да си отваря каквито иска срѣдни или класни училища, съ програма, която да отговаря на нуждитѣ на мѣстността, дѣто ще се отвори училището. Наредъ съ законопроекта за чиновницитѣ, прокарването на такава една мѣрка се налага отъ само себе си. Ако е право, че за напѣдъ постѣпването на държавна служба ще бѣде мжно, ако не невъзможно, очевидно е, че младата генерация трѣбва да получи по-друго образование, отколкото сега. — Колкото се касае за основното учение, ще кажемъ, безъ забикалки, че създаденото положение на учителя не е нормално. Основниятъ учителъ у насъ се стареае да бѣде осигуренъ отъ всѣка една страна, за да може, осигуренъ както е, да взима най-живо участие въ политическитѣ борби. За чиновницитѣ вие знаете, че ние сме се старали и се стараемъ да ги отстранимъ отъ активнитѣ политически борби, защото, съгласѣте се, тѣй, както сѣ сложени работитѣ у насъ, активното участие на единъ чиновникъ въ политическитѣ борби не е въ интереса на службата. Ние не можемъ да гледаме на единъ чиновникъ, като прѣдставителъ на държавата, прѣданъ на своята служба, изпълняющъ тая служба въ прѣдѣлитѣ на закона, ако го видимъ да взима активно участие въ политическитѣ

борби. Впрочемъ, и самитѣ чиновници като че ли вече полека-лека разбиратъ своето назначеніе и гледатъ да се ограничаватъ въ рамкитѣ на прѣдписанитѣ тѣмъ отъ закона обязанности. Въ туй отношение положението на учителя, по принципъ, не трѣбва да бѣде различно. Ако държавата издържа учителя, той ще трѣбва полека-лека да съобразява своето поведение съ врѣзкитѣ, които той контрактира, благодарение на това, че ще му се плаща отъ държавата. Така, както днесъ-заднесъ върватъ работитѣ, тѣ сж ненормални, ние имаме единъ хибриденъ системъ: нито учителитѣ е напълно чиновникъ на държавата, за да се тури на равна нога съ другитѣ чиновници, нито пъкъ е независимъ отъ нея, и служащъ на общината, на която най-сетнѣ ще трѣбва да се подчинява всецѣло. Системтъ, който слѣдваме сега-засега, не може да трае и ще трѣбва да се тури извѣстенъ редъ въ отношенията между учителя и общественитѣ власти, било държавната властъ, било же общинската. Прибавямъ, че този въпросъ трѣбва да бѣде уясненъ не само въ интереса на самото учебно дѣло, но и въ интереса на самитѣ учители. Въ България апостолитѣ на новитѣ, на напредналитѣ идеи не сж толкова рѣдки, та да мислимъ, че учителитѣ сж единствени тѣхни защитници. Менѣ ми се чини, че самитѣ ония, които най-много ратуваатъ за правата на учителитѣ, ще трѣбва да се сепнатъ отъ течението, което се забѣлжава въ масата противъ учителското тѣло. Това явление е ненормално и заслужава да спре вниманието на всички. Прочее, ако не искаме да замикаваме очи, ние ще трѣбва да се занимаемъ съ отношенията на учители спрямо държавата или общината.

Г-да народни прѣдставители! За министерството, на което азъ съмъ титуляръ, нѣма какво да ви говоря. Проектитѣ, които съмъ прѣдставилъ, сж малко, тѣ ви сж вече раздадени, а, слѣдователно, и извѣстни. Само на единъ проектъ ще наблегна, защото има връзки съ дѣлата, които сж на мене повѣрени. Въпросътъ се касае за обща митническа тарифа. Идущата година изтичатъ търговскитѣ договори, сключени между България и другитѣ държави. По ваше рѣшение се назнача една комисия, която да проучи нашитѣ производителни сили, да види какви отъ тѣхъ могатъ нормално да се развиватъ, какви отъ тѣхъ же се нуждаятъ отъ митарствена поддрѣпка, и въ резултатъ да ни прѣдстави проектъ за обща митническа тарифа, която, безъ да изгубватъ изъ прѣдъ видъ нуждитѣ на хазната, да има и извѣстенъ покровителственъ характеръ. Тази комисия привършва работата си и ние мислимъ, ако не докрая на годината, поне въ началото на идущата да бждемъ въ положение да ви прѣдставимъ такава обща митническа тарифа. Разбирате голѣмото значение на тази тарифа, както и че вотирането ѝ за по-късно не може да се отложи. Вѣрвамъ, слѣдователно, че всички ще се въодушевятъ отъ желанието да можемъ още въ тая сесия да я прокараме.

Азъ нѣма да ви отегчавамъ повече съ изброяване на проектитѣ, които има да се внесатъ и които сж вече на вписане. Азъ искахъ съ тѣзи нѣколко думи да ви изброя не толкова проектитѣ, отколкото да се възползувамъ отъ готовитѣ проекти, за да ви очертая нашата политика по разнитѣ въдомства. Имате, слѣдователно, макаръ и къси, данни за нашата вътрѣшна политика и ще се произнесете по нея.

Едно е, обаче, важно въ случая. То е, че не е достатъчно да се изказватъ извѣстни мнѣния по устройството на разнитѣ министерства, да се сочи на редица законопроекти готови, по че тия проекти трѣбва чакъ по-скоро да станатъ закони — съ други думи казано, народътъ чака отъ насъ ползотворна дѣятелностъ. Тукъ му е мѣстото да се спра съ нѣколко думи изново за въпроса, до който се вече коснахъ съ нѣколко думи, а именно, какъ се работи въ Камарата и какъ трѣбва да се работи.

Когато да отворимъ сесията, отъ много мѣста ми се казваше, че ние не можемъ да пристѣпимъ къмъ никаква ползотворна дѣятелностъ, ако не измѣнимъ вътрѣшния правилникъ. Азъ засѣгамъ съ това, както виждате, материята за отношенията между правителството и народното прѣдставителство или по-добрѣ разнитѣ парламентарни групи. Този въпросъ е не по-малко важенъ отъ въпроситѣ, на които досега се спрѣхъ. Азъ казахъ, че имаше лица, които мислѣха, безъ промѣнение на вътрѣшния правилникъ да не можемъ да работимъ сериозно. Подиръ дълго размисление, азъ се рѣшихъ да не бутамъ въ нищо правилника, и ето по какви съображения. Зная, че правилникътъ има недостатѣци, но не по-малко знамъ, че ползотворната работа зависи не отъ правилници, ами отъ добрата воля на народнитѣ прѣдставители, на разнитѣ групи. Азъ полагамъ, че въ края на краищата нѣма да се намѣри парламентарна група у насъ, която да не желае да работи, и като изхождахъ отъ тази мисль, съегохъ въпроса за измѣнението на правилника като малозначущъ, или, по-добрѣ, като прѣждеврѣмененъ. Позволѣте ми да се обясня. Азъ знамъ, че съ правилника може да се злоупотрѣблява. Ако се правятъ интерпелации за пай-дребни работи, ако се говори по всѣки единъ въпросъ тѣй, както е прѣдвидено въ правилника, нѣма съмнѣние, че законодателната работа ще се спъва, ще става невъзможна. Но миналата сесия азъ забѣлжихъ, че, съ рѣдки изключения, не ставаше нѣкое бо-зна какво злоупотрѣбление съ тия права. Най-сетнѣ, правилникъ за пръвъ пѣтъ бѣше приложенъ. И ако имаше отклонения, азъ вѣрвахъ, че тия отклонения ще бждатъ врѣмenni и че противъ тѣхъ, въ интереса на здравето, на доброто разбиране на правилника, ще се опѣлчатъ не само господата отъ болшинството, но и господата отъ меншеството. Азъ съмъ убѣденъ, че и тѣ толкозъ дорожатъ за достоинството на Камарата, колкото и прѣдставителитѣ отъ болшинството. Азъ забѣлзвамъ, дѣйствително, една опозиция, ако и тя да не се изказва открито,

противъ господата, които злоупотрѣбватъ съ правото на говорене. Тя още не е отишла до край, но азъ съмъ убѣденъ, че ще отиде. И желателно е да отиде докрай, защото тогава разискванията ще бъдатъ много по-дълги, много по-сериозни, отколкото сж бивали по-напрѣдъ. Ако има малко повече дисциплина въ нашитѣ парламентарни групи — а тѣ по необходимостъ ще трѣбва да въведатъ такава, — работата ще бъде по-производителна. Сега, ние се ограничаваме да говоримъ надълго и нашироко по отговора тронното слово. Не казвамъ, че тронното слово не е важно — може да се говори по него, но това не е всичко. Тронното слово е една академическа дебата, ако искате; веднажъ приключени тѣзи академически дебати, пристѣпва се къмъ обсъждането на проектитѣ. Е добръ, трѣбва да забѣлѣжа, че по тия проекти рѣдко сж случантѣ, дѣто можемъ да кажемъ, че сж станали дѣлни дебати. А това е единъ недостатъкъ. Ние трѣбва да считаме нашата работа въ Камарата като едно занятие, на тая работа трѣбва да се прѣдадемъ всецѣло, и то, разбира се, като спазваме принципа на дѣлението на работата, защото, както казахъ и вчера, никой не е всеобемлющъ духъ, за да бъде еднакво компетентенъ по всички въпроси. Едно дѣление на работата отъ само себе си се налага. Сега такова дѣление нѣма; изказватъ се само нѣкои общи мисли при първо четене, а отъ тамъ нататѣкъ като че работа да нѣма. Трѣбва да признаемъ, че малцина отъ насъ иматъ търпѣние и воля да вникнатъ въ подробности на единъ законъ и, когато се изказватъ по принципъ на първо четене, да отиватъ въ комисии тѣ да се борятъ за прокарването на своитѣ мисли. Ние виждаме, че никакъвъ интересъ не възбуждатъ комисии тѣ и твърдѣ често на сила г. г. прѣдставителитѣ трѣбва да се каратъ да ходятъ въ тѣхъ. Виждате, слѣдователно, какъ нашата законодателна работа не върви, както се слѣдва. Трѣбва интересъ да бъде еднакво голѣмъ, отначалото до самия край, а не само при първото четене да се изказватъ нѣкои общи мисли. Като е така, чини ми се, че за да има производителна работа, ще трѣбва не само да нѣма обструкция — въ какъвто случай и никаква помисль за измѣнение на правилника не може да съществува, — но съ интересъ и изтънко да се слѣди участъта на всѣки проектъ отначало и докрай. Азъ особено бихъ обърналъ вниманието на по-младитѣ измежду прѣдставителитѣ, да не забравятъ, че ако сж се прѣдали на политика, може да попаднатъ и на тази маса. Е добръ, увѣрявамъ ги, че е много мъчно да се води практически администрация, ако се не вниква въ най-малкитѣ подробности. Тукъ ние правимъ повечето академическа политика. То прилича на това, което ми разправяше единъ мой професоръ въ Парижъ. Народното Събрание назначило одного за членъ на държавния съвѣтъ, и прѣдседателятъ му го пита, въ коя секция иска да го тури, не желае ли, напр., въ финансовата секция? — Съ цифри не

се занимавамъ, отговорилъ новоназначениятъ. — Не желаете ли въ отдѣлението на изповѣданията? — Съ попове, казалъ, не искамъ да имамъ нищо общо. — Тогазъ въ какво отдѣление желаете? — Въ отдѣление дѣто само за политика се говори. Г-да народни прѣдставители! Азъ не бихъ желалъ да изпаднемъ въ това положение, да се занимаваме само съ сухата политика — тя е слаба храна и не единствената. Трѣбва да отидемъ по необходимостъ по-нататѣкъ. Азъ бихъ желалъ да бъде това грижа особено на господата отъ опозиционнитѣ групи, защото тогава ще работимъ дѣлно и ще имаме цѣла фаланга отъ млади хора, които въ всѣки случай съ достоинство ще посматъ товара на тая маса, ако нѣкогажъ съдбата ги тласне нанасамъ. По настоящемъ же, тѣй като малцина отъ насъ сж прѣминали прѣзъ нѣкои администрации, ние се занимаваме съ общи принципи, а, слѣдователно, за дѣлна работа едва ли сме годни.

И тѣй, по въпроса, дали съ нашата дѣятелностъ ще оправдаемъ довѣрието на българския народъ, или не, азъ свършвамъ, като апелирамъ къмъ всички групи да иматъ еднакво присърце и достолѣпие то на Камарата въ прѣвниятъ си, и надеждитѣ, които се възлагатъ на Камарата отъ толкова години насамъ, и да се прѣдадатъ всички на ползотворна дѣятелностъ. Проектитѣ, които сж внесени, за насъ всички, нѣщо тѣсно партийно нѣматъ. Само отъ господата отъ крайната лѣвица може да има принципиални възражения по единъ или другъ проектъ. Ние можемъ да се различаваме само въ детайлитѣ. Е добръ, азъ апелирамъ къмъ просвѣтенитъ умове да дойдатъ на тази трибуна и хвърлятъ свѣтлина по прѣдставенитѣ проекти. Това ще бъде добро за Камарата, добро за страната, а най-вече за самата опозиция, защото, още веднажъ казвамъ, азъ се боя не отъ обструкция на опозицията, не отъ нейнитѣ викове и нападки, нѣкой пжтъ съвсѣмъ неоснователни: азъ се боя отъ сериозната опозиция. Позволѣте ми, понеже съмъ на властъ отъ нѣколко мѣсеца насамъ, мога да кажа *en connaissance de cause*, че ако има нѣщо, което да повдига кредита на моитѣ противници, то е достолѣпниятъ начинъ, по който тѣ сж се водили въ Камарата. Ето указание, по което нашитѣ политически противници могатъ, като бъдатъ полезни на страната, да бъдатъ полезни и на себе си. Колкото за насъ, ние ще промишляваме за нашата черга, като се боримъ съ сѣшитѣ орѣжия.

Г-да народни прѣдставители! Азъ не мога да се откажа отъ изкушението, да се докосна съ двѣ думи до единъ, може би, малко деликатенъ по характера си, но въ сѣщностъ много важенъ въпросъ. Въпросътъ е за начина, по който отъ врѣме на врѣме при воденето на дебатитѣ се докосваме до личността на Държавния Глава. Азъ считамъ за длъжностъ да изтъкна нарочно този въпросъ, защото имамъ присърце затвърдяването на конституционния, на парламентарния режимъ. При днешния редъ на управление, Държавниятъ Глава е единъ факторъ, който

има известно строго опрѣдѣлено положение. Чини ми се, че въ интереса на народното прѣдставителство, въ интереса на запазване най-скжпитѣ права на българския народъ е, да се разбере добръ това положение на Държавния Глава и да се не мисли, че съ леки намеки и остротѣ по неговъ адресъ може да се върши сериозна работа. И, най-първо, имайте прѣдъ видъ, г-да народни прѣдставители, че всѣко хвъргане на стрѣли по адресъ на Държавния Глава уронва нашия престижъ като народни прѣдставители. Ние, които мислимъ, че се намираме въ конституционна държава, че отговаряме за дѣлата си, ако гледаме какви стрѣли се хвърлятъ по адресъ на Държавния Глава, ео ipso признаваме, че не сме въ положение да управляваме конституционно нашата страна. (С. Арсениевъ: Това не е вѣрно!) Нека, прочее, господата отъ всички групи се стараятъ да отправятъ своитѣ атаки къмъ надлежитѣ министри. Има всѣкога за всѣко дѣяние отговоренъ министръ. Азъ повдигнахъ този въпросъ, за да се спрете на него и помислите какъждѣ той ни води. Може ли по тоя начинъ на полемика, каквато се бѣше завела въ миналата сесия, да повдигнемъ престижа на народното прѣдставителство и, отъ друга страна, да направимъ нормални отношения между Държавния Глава и народното прѣдставителство? Когато прѣдъ васъ се явява министръ, осждѣте го както щете за всичко каквото става, но недѣйте отива по-нататъкъ, защото, ако отидете по-нататъкъ, вие го правите нѣ че нѣмате о кого да се уловите, а защото самъ-тамъ въ известни кръгове това прави впечатление. Трѣбва да кажа, че въ това отношение господата отъ крайната лѣвица се държаха доста добръ. (Усмивка въ крайната лѣвица.) Това трѣбва да изчезне въ интереса, пакъ го казвамъ, на конституционализма. Тукъ ставаха, напр., прѣния по раздаването на орденитѣ. Ако има материя, дѣто и азъ съзнавамъ, че трѣбва нѣщо да се направи, то е именно тая материя. Азъ се спирамъ на нея отъ желанието, да мога да поставя Държавния Глава така, щото за всички негови дѣйствия по раздаването на орденитѣ да отговаря надлежниятъ министръ. Въодушевенъ отъ това желание, азъ имамъ намѣрение да ви прѣдложа на обсъждане единъ проектъ за орденитѣ. Съ това ще се запълни единъ пробелъ въ нашитѣ закони. Ще се съгласите, вѣрвамъ, съ мене, че това е въ интереса на правилното развитие на политическия животъ въ България.

Тукъ се говори твърдѣ често за цивилната листа, респективно за поддържането на дворцитѣ. Ще се съгласите, че дворцитѣ сж дадени отъ държавата на Държавния Глава, за да се ползува отъ тѣхъ. Може и тукъ да се направи нѣщо, и то е да се опрѣдѣли какво се дава на Държавния Глава и по какъвъ начинъ той се ползува отъ него, и веднажъ за всѣгда да се тури точка на този въпросъ. Защото, бждѣте увѣрени, че повдигането на такъвъ въпросъ не е въ ничий интересъ. (Н. Габровски:

Внесѣте законъ!) Дворцитѣ сж дворци; тѣ сж дадени на Държавния Глава и, естествено, всичкитѣ въпросъ се свежда, какъ да става поддържането имъ. Азъ мисля, че за да можемъ да туримъ на широка основа конституционното управление у насъ, да се занимаемъ и съ тази материя. Нарочно се докоснахъ до този въпросъ, г-да народни прѣдставители, защото счетохъ за свой дългъ да обърна най-сериозното ви внимание на деликатното положение, въ което се поставятъ народнитѣ прѣдставители съ нападки къмъ Държавния Глава, на каквито бѣхме зрители въ миналата сесия. Въ случая азъ изпълнявамъ единъ дългъ и нищо повече. Който отъ васъ има и най-малкото понятие отъ конституционното управление, ще ме разбере. Не искамъ да кажа, че съ това ще се избѣгнатъ грѣшкитѣ, но за всички тѣзи грѣшки може да се намѣри единъ отговоренъ министръ. И вие, г-да, трѣбва да дорожите за положението на този министръ и него именно да правите отговоренъ. Трѣбва да се създаде едно такова обществено мнѣние, щото оня, който стои на тази маса, да се черви, ако има известно отклонение отъ установенитѣ въ неговото вѣдомство поредки. Тогава, но само тогава всѣки ще си бжде на мѣстото. Но ако вие прѣзъ главата на надлежния министръ хвърляте стрѣли противъ Държавния Глава, бждѣте увѣрени, че въ сжщностъ вие подкопавате основата на конституционното управление.

Г-да народни прѣдставители! Азъ свършвамъ. Обяснихъ се по душа, открито; казахъ ви и тъмнитѣ страни на това, което имаме — не сѣрихъ и нашитѣ недостатѣци. Ние сме млада страна и трѣбва да имаме куража на искренитѣ изповѣди. Азъ съмъ отъ ония, които откриватъ и най-тъмнитѣ була. При това, азъ съмъ отъ ония, които не се стрѣскаатъ отъ никакви лѣкарства, ако трѣбва да се прибѣгне къмъ тѣхъ за лѣкуване на сжществуеще зло. Моята сила въ дадения случай и силата на моитѣ другари е, едно, нашето добро намѣрение и, второ, готовността, ако това го изискватъ интереситѣ на страната, да напуснемъ тази маса — за която, увѣривамъ ви, не дорожимъ. Азъ изпълнявамъ единъ дългъ на общественъ дѣецъ, като ви говоря така открито, и, колкото отъ мене зависи, азъ ще си остана вѣренъ на моитѣ прѣдначинания. Може да има трудности, може да има спѣнки, може, най-сетнѣ, като хора и вие да не бждемъ въ положение да вървимъ изведнажъ въ правиля пътъ, но азъ мисля, че вие всички ще признаете добрата воля у насъ и ще искате, като сжщински народни прѣдставители, да подкрѣпите тази добра воля, защото заедно съ това вие подкрѣпявате конституционното управление, вие повдигате престижа на Народното Събрание. Почтихъ ли тѣй, мисля, че напълно сме заслужили благодарността на народа и сме си изпълнили дълга спрѣмо него. Отъ моя страна азъ никога нѣма да прѣстана да стоя на моя постъ и да бжда солдатъ заедно съ солдатитѣ. (Ражко-

плѣскания продължителни отъ дѣсницата и дѣсниа центъръ.)

Д. Петковъ: Г-нъ министре, има и други пасажѣ отъ тронната рѣчь — нѣма ли да кажете и върху тѣхъ нѣщо?

Н. Габровски: Последниятъ пасажъ напиримѣрь.

Министъръ-Прѣдседателъ Д-ръ С. Даневъ: Има пасажѣ, по които най-хубаво би било да се не говори. Но ако вие се докоснете до тѣхъ и ако намѣря за нужно, ще ви отговоря.

Гласове: (Къмъ г. прѣдседателя.) Дайте отиди.

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Давамъ 5 минути отиди.

(Слѣдъ отиди.)

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: (Звъни.) Засѣданието се продължава.

Съгласно чл. 27 отъ вътрѣшния правилникъ и вчерашното рѣшение на Народното Сѣбрание, длъженъ съмъ да попитамъ: желае ли нѣкой да вземе думата по отговора на тронното слово?

Д. Петковъ: Вчера още се каза, че днесъ само г. Даневъ ще говори.

Министъръ М. Сарафовъ: И който желае отъ г. г. народнитѣ прѣдставители.

Д. Петковъ: Ние желаемъ утрѣ да говоримъ.

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Тогава пристѣпваме къмъ слѣдующия дневнъ редъ: първо четене законопроекта за отчетността по бюджета.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретарь П. Ковачевъ: (Чете.)

„Изложение на мотивитѣ

върху законопроекта за отчетността по бюджета.

Г-да народни прѣдставители!

За измѣнението и допълнението на сега дѣйствующия законъ за отчетността по бюджета, който е въ сила отъ 1885 г. насамъ, сж изработвани и внасяни въ Народното Сѣбрание нѣколко проекта, безъ да могатъ обаче да се гласуватъ отъ Сѣбранието, така щото желателнитѣ и необходимитѣ подобрения въ бюджетната техника сж били сѣ отлагани. Съзнавайки нуждата отъ тия подобрения, прѣдставявамъ ви настоящия законопроектъ, който се отличава отъ миналогодишния проектъ, що бѣ внесълъ въ Народното Сѣбрание моятъ прѣдшественикъ, съ нѣкои допълнения и измѣнения, които намѣрихъ за нужно да внесе, основанъ на практиката. Не намирамъ за потрѣбно да изброя тукъ всички точки, въ които настоящиятъ проектъ се от-

личава отъ сега дѣйствующия законъ, защото тѣ сж много и защото нужнитѣ пояснения по тѣхъ ще имамъ честта да ви изложя устно при разглеждането на проекта. Ще спомена само това, че общата цѣль на законопроекта е да се оградѣ държавниятъ бюджетъ отъ всички възможни досега причини, които влияеха и разколебаваха неговото равновѣсие, и чрѣзъ това да се създаде възможностъ за подобрението на държавнитѣ финанси, безъ да се спѣва ни най-малко правилниятъ вървежъ на държавнитѣ работи. Въ тая посока сж насочени всички измѣнения и допълнения, които прѣтърпѣва законътъ отъ 1885 г. съ настоящия законопроектъ.

Като мисля, че съ тоя законопроектъ се внасятъ твърдѣ сжществени подобрения на сега дѣйствующия законъ за отчетността по бюджета, и като констатирамъ тѣхната полезностъ и необходимостъ, моля ви да разгледате настоящия законопроектъ и да го вотираете часъ по-скоро.

София, 15 октомврий 1902 г.

Министъръ на Финанситѣ: М. Сарафовъ.

Законопроектъ

за отчетността по бюджета.

Глава I.

Общи положения относително бюджета

Чл. 1. Бюджетътъ е законодателенъ актъ, чрѣзъ който се прѣдвиздатъ и разрѣшаватъ годишнитѣ приходи и разходи на държавата.

Чл. 2. Врѣмето, прѣзъ което дѣйствува единъ бюджетъ, се нарича бюджетно упражнение.

Чл. 3. Упражнението носи името на финансовата година, за която е бюджетътъ.

Финансовата година започва отъ 1 януарий и се свършва на 31 декемврий сжщата година.

Упражнението за всѣки бюджетъ започва отъ 1 януарий и се свършва прѣзъ слѣдующата година на 31 августъ (и за приходитѣ и за разходите).

Чл. 4. Бюджетътъ на Княжеството се съставлява само за една година.

Сумитѣ, прѣдвидени въ разходния бюджетъ на една финансова година, се употребяватъ само за удовлетворение разносцитѣ по извършени работи прѣзъ течение на годината. Изключение се прави за кредититѣ, опрѣдѣлени за постройки, които, поради нѣкои непрѣдвидени обстоятелства, не сж били свършени до 31 декемврий. Въ такъвъ случай прѣдвиденитѣ въ бюджета суми удовлетворяватъ работитѣ, които сж извършени до 1 юлий слѣдующата година.

Глава II.

За съставянето на бюджета.

Чл. 5. Всѣко министерство, ежегодно и споредъ формата на общия бюджетъ на Княжеството, съставлява частния бюджетъ за очакванитѣ по него-

вото вѣдомство доходи и за прѣдстоициѣ му разходи. Въ тѣхъ бюджети трѣбва да се изключватъ стотиникитѣ.

За съставянето частния бюджетъ на вѣско министерство могатъ да служатъ свѣдѣніята и вѣдомоститѣ за разходитѣ и доходите отъ подвѣдомственитѣ му учрѣждения.

Чл. 6. Частнитѣ бюджети се прѣдставляватъ, заедно съ нужнитѣ обяснения, не по-късно отъ 5 септемврий въ Министерството на Финанситѣ, което ги прѣвѣрява и сравнява съ дѣйствиющитѣ закони и правилници, и като се увѣри, че съ тѣхъ се оправдаватъ прѣдметитѣ и размѣритѣ на прѣдположенитѣ суми, съставлява изъ всичкитѣ частни, заедно съ своя, общия бюджетъ на Княжеството.

Чл. 7. Министерствѣтѣ на Финанситѣ, слѣдъ като прѣгледа частнитѣ бюджети, ако намѣри нѣкоя неправилностъ въ приходитѣ или разходитѣ на нѣкое министерство, поврѣща ги незабавно, заедно съ потребнитѣ бѣлѣжки, въ надлежното министерство, за да даде въ най-кратко врѣме потребнитѣ обяснения и да станатъ нужнитѣ поправки.

Чл. 8. Ако при съставянето на бюджета възникне прѣспирия между Министра на Финанситѣ и нѣкои отъ другитѣ министри, въпросътъ се внася за разглеждане въ Министерския Сѣвътъ.

Чл. 9. При съставянето бюджета на Княжеството, Министерствѣтѣ на Финанситѣ се стареа да докара въ равновѣсие приходитѣ съ разходитѣ. Ако намѣри, че това равновѣсие може да се достигне съ намаление нѣкои отъ сумитѣ въ частнитѣ бюджети, той посочва кой параграфъ отъ разносикитѣ могатъ да се намалитѣ или отложатъ.

Ако ли независимо и отъ посоченитѣ намаления, приходитѣ на Княжеството бѣдатъ по-малки отъ разносикитѣ, въ такъвъ случай Министерствѣтѣ на Финанситѣ е длъженъ да намѣри и покаже нови източници за покриване прѣдстоициѣ недостигъ.

Чл. 10. Министерствѣтѣ на Финанситѣ има право да заличава, изъ частнитѣ бюджети на министерствата, всички кредити за разходи, които или сѣ еднакви съ разходитѣ по други параграфи, или се отнасятъ до друго вѣдомство, или сѣ забранени отъ нѣкой законъ.

Чл. 11. Приходо-разходниятъ бюджетъ на Княжеството, съставенъ върху показанитѣ по-горѣ основания, се прѣдставлява отъ Министра на Финанситѣ, заедно съ нужнитѣ бѣлѣжки, не по-късно отъ 25 септемврий, въ Министерския Сѣвътъ за разглеждане. Последниятъ, слѣдъ като го разгледа и като направи, ако намѣри за нужно, нѣкакви измѣнения, поврѣща го незабавно Министру на Финанситѣ, за да го внесе, съ особенъ законъ за приходо-разходния бюджетъ на Княжеството, на разглеждане и одобрение въ Народното Собрание, което трѣбва да стане не по-късно отъ 1 септемврий на прѣдшествующата година.

Бюджетътъ се гласува по параграфи (статии), като се иматъ прѣдъ видъ обяснителнитѣ таблици. Прѣдложения за увеличение на нѣкои приходи или раз-

ходи въ бюджетопроекта на правителството могатъ да се правятъ въ Народното Собрание само съ съгласието на Министра на Финанситѣ, като се мотивира необходимостта отъ това увеличение.

Чл. 12. Слѣдъ като се гласува отъ Народното Собрание, Министерствѣтѣ на Финанситѣ прѣдставлява бюджета на Княжеството, по обикновени за законитѣ редъ, за утвърждение отъ Княза и то не по-късно отъ 15 декемврий. Слѣдъ като се утвърди, бюджетътъ се обнародва въ „Държавенъ Вѣстникъ“.

Чл. 13. Бюджетопроектитѣ се състои отъ двѣ части: първата за приходитѣ, а втората за разходитѣ на Княжеството.

Чл. 14. Приходитѣ и разходитѣ биватъ постоянни и врѣмenni (случайни).

Постоянни приходи сѣ онии, които се получаватъ отъ постоянни източници, а постоянни разходи сѣ онии, които сѣ прѣдизначени да обезпечатъ правилния ходъ на управлението.

Чл. 15. Постояннитѣ разноси, веднажъ признати за необходими да удовлетвориаватъ нѣкои нужди, опрѣдѣлени съ законъ, възпроизвеждатъ се относително въ извѣстни управления ежегодно, докогато се прѣкратятъ съ новъ законъ. Постоянни разходи за откриване на нови учрѣждения, или отдѣли при тѣхъ, се вписватъ въ бюджета само ако прѣдварително е разрѣшено откриването имъ съ законъ.

Къмъ постояннитѣ веществени разноси се отнасятъ поправки, материали и вещи и, въобще, веществени разноси, които се явяватъ ежегодно.

Чл. 16. Врѣменнитѣ (случайнитѣ) разноси сѣ онии, които възникватъ вслѣдствие нѣкои прѣходни нужди, и то прѣзъ извѣстенъ периодъ, слѣдъ изтичането на който тѣ се прѣкративатъ и повечето нѣкти не съ особенъ законъ, а просто защото цѣлата на назначението имъ е достигната.

Чл. 17. Отъ сумитѣ, опрѣдѣлени за съдържание личния съставъ, къмъ врѣменнитѣ разноси се причислява съдържанието на врѣмenni учрѣждения и длѣжности, а къмъ постояннитѣ — съдържанието за всички служби, прѣдвидени въ закона за чиновницитѣ (платовѣтѣ).

Чл. 18. Къмъ веществениитѣ врѣмenni разноси се отнасятъ постройкитѣ и значителнитѣ поправки, всички припаси, материали и вещи, потребни само за извѣстно врѣме. Врѣменнитѣ веществени разноси за голѣмитѣ постройки и значителни поправки, на обща стойностъ повече отъ 75.000 л., както и врѣменнитѣ разноси за набавяне военни припаси, материали, вещи, доставка машини, подвиженъ материалъ за желѣзницитѣ и за други държавни стопанства и експлоатации, на обща стойностъ повече отъ 150.000 л., се вписватъ въ бюджета, само ако прѣдварително условията за размѣра на работитѣ, доставкитѣ и потребнитѣ за тѣхъ суми сѣ били одобрени отъ Народното Собрание.

Чл. 19. Доходитѣ се прѣдвизждатъ въ приходния бюджетъ (обр. № 1) въ такова количество, ка-

квото се прѣдполага да постигнѣ, безъ да се спадатъ разпоскиѣ, които може да станатъ по събирането имъ или за каквото и да било друго.

Чл. 20. При съставянето на бюджета си, никое министерство не бива да показва, по който и да било параграфъ отъ приходния бюджетъ, по-голяма сума отъ най-горната, що е постигнала по сѣния параграфъ прѣзъ една отъ прѣдходящитѣ три години, освѣнъ ако по законодателенъ редъ се е уголямилъ приходътъ чрѣзъ налагане нови или по-високи берин.

Заради това проектътъ на приходния бюджетъ трѣбва да бѣде придруженъ:

а) отъ една таблица (обр. № 2), въ която да сѣ изложени едно по едно всички постигнѣния отъ сѣнитѣ даждия въ тритѣ прѣдходящи години, а срѣщу тѣхъ, въ особни графи, разрѣшенитѣ въ текущия бюджетъ приходи и прѣдполагаемитѣ за постигване суми по бюджета за слѣдующата година, и, най-послѣ, разликата въ повече или по-малко между двѣтѣ години, и

б) отъ едно изложение на прѣдположенията по увеличаването или намаляването на приходитѣ.

Чл. 21. Въ приходния бюджетъ се пригуря една глава, дѣто, въ отдѣлни параграфи, се прѣдвѣждатъ: а) разни непрѣдвидени, кждѣто се записватъ всички случайни постигнѣния; б) постигнѣния отъ ликвидирани бюджети (сѣ изключение на обложнитѣ данѣци), и в) недобори отъ обложнитѣ данѣци за слѣти години, дѣто се записватъ всички постигнѣния отъ недоборитѣ по сключени бюджети.

За послѣдния параграфъ (статия) не се прѣдвѣжда никаква цифра въ бюджета. Постигнѣнията отъ разни непрѣдвидени, отъ ликвидирани бюджети и отъ недобори по сключени бюджети се записватъ на приходъ по бюджета на оная година, прѣзъ която сѣ постигнали сумитѣ.

Чл. 22. Разходниятъ бюджетъ (обр. № 3) трѣбва да съдържа, въ особни параграфи, всички необходими разпоски на държавата.

Бюджетътъ трѣбва да бѣде придруженъ отъ обяснителни таблици (обр. № 4), които съдържатъ подраздѣленията на всѣка разпоска, сравненията ѣ сѣ отпуснатитѣ суми за текущата година и разлитѣ въ повече или въ по-малко между сумитѣ на текущия бюджетъ и сумитѣ, които се искатъ за слѣдующия бюджетъ.

Обяснителнитѣ таблици трѣбва да прѣдставляватъ всички подробности, които сѣ необходими при разглеждането бюджета отъ Народното Сѣбрание, а така сѣщо и мотивитѣ, по които сѣ направени позначителнитѣ угольмѣния и намаления.

Чл. 23. Разпоскиѣ за личния сѣставъ не може да се сливатъ заедно съ вещественитѣ разпоски въ единъ и сѣщи параграфъ. Освѣнъ това разходитѣ да се прѣдвѣждатъ въ особни параграфи, прѣво, за персонала по всѣки родъ учрѣждения, а слѣдъ това вещественитѣ имъ разходи пакъ по всѣки родъ учрѣждения.

Чл. 24. За дребни разпоски, които не може да се прѣдвѣдятъ и опрѣдѣлятъ при съставянето на бюджета, всѣко министерство прѣдвѣжда, въ особенъ параграфъ, подъ название „непрѣдвидени разходи“, сума не по-голяма отъ 5.000 л. А за допълнителни кредити по разходи, прѣдвидени въ бюджета, се прѣдвѣжда по единъ особенъ параграфъ за всѣко министерство, подъ название „запазенъ фондъ за допълнителни разходи“, сумата на който параграфъ не може да надминава 4% отъ цѣлата сума на вещественитѣ разходи отъ бюджета за всѣко министерство (чл. 61).

Чл. 25. Въ бюджета на Финансовото Министерство се вписва особенъ параграфъ за поврѣщане неправилно внесени суми, въ който параграфъ не се прѣдвѣжда никаква сума, а при сключването на бюджета се показватъ изцѣло поврѣнатитѣ по него суми.

Чл. 26. Номерацията на параграфитѣ въ бюджета на едно и сѣщо министерство слѣдва непрѣкъснато отначало докрая на бюджета, а сумитѣ се събиратъ по глава.

Номерацията на параграфитѣ въ бюджета остава неизмѣнна най-малко до единъ периодъ отъ 10 години. Когато по единъ параграфъ нѣма да се иска и прѣдвѣжда никаква сума, той пакъ си запазва мѣстото въ бюджета, като се пише само номерътъ на параграфа безъ сума и безъ текстъ; а когато стане нужда да се прѣдвиди новъ параграфъ, той се записва въ края на бюджета на всѣко министерство.

Глава III.

Сврѣхсѣмѣтни кредити.

Чл. 27. Сврѣхсѣмѣтнитѣ кредити могатъ да бѣдатъ: а) обикновени сврѣхсѣмѣтни кредити за разходи, непрѣдвидени въ бюджета, и

б) допълнителни сврѣхсѣмѣтни кредити за разходи, прѣдвидени въ бюджета.

Обикновенитѣ сврѣхсѣмѣтни кредити за разходи, непрѣдвидени въ бюджета, се разрѣшаватъ, прѣзъ течение на бюджетното упражненіе, отъ Народното Сѣбрание съ законъ, въ който се излагатъ причинитѣ за необходимостта на кредита и се посочва, че сумата ще се вземе по чл. 126 отъ конституцията.

Допълнителнитѣ сврѣхсѣмѣтни кредити за разходи, прѣдвидени въ бюджета, се разрѣшаватъ отъ Народното Сѣбрание съ законъ, въ който се излагатъ мотивитѣ за необходимостта на кредита и се посочватъ причинитѣ, по които кредитътъ е билъ прѣдвиденъ въ недостатъчно количество. Допълнителнитѣ сврѣхсѣмѣтни кредити за отнасяне къмъ единъ бюджетъ могатъ да се искатъ само прѣзъ врѣмето, докато трае упражнението на тоя бюджетъ.

Чл. 28. Обикновенъ и допълнителенъ сврѣхсѣмѣтенъ кредитъ може да се иска само за такава разпоска, която по сѣществото си не е могла да бѣде прѣдвидена при съставянето и одобрението на дѣйствиущия бюджетъ и която, безъ крайна врѣда,

не може да бъде отложена до бъдещия бюджет, нито пък да се удовлетвори от запазените кредити или от непредвидените разходи.

Чл. 29. При искането такива свръхсметни кредити трябва да се излагат подробно причините, по които разпоската не е могла да се предвиди при съставянето на действащия бюджет и по които не може да бъде отложена за въ бъдещия бюджет.

Чл. 30. Обикновените свръхсметни кредити за разходи, непредвидени въ бюджета, по никакъв начин не може да надминават, през цялата година и за всички министерства, определената въ чл. 126 от конституцията сума 1,000,000 л. Министърът на Финансите остава отговорен за предвиждането тази сума.

Чл. 31. Обикновените и допълнителни свръхсметни кредити се искат: а) преди откриване сесията на Народното Събрание, ако работата не търпи отлагане, и б) въ продължение на сесията. И въ двата случая, обаче, свръхсметните кредити се искат след предварителното за това съгласие на Министра на Финансите, който, като провери приведените за подкрепление мотиви, уведомява надлежния министър, има ли достатъчно средства за да се удовлетвори разпоската.

Чл. 32. Преди откриването на сесията, ходатайството за подобен свръхсметен кредит се представя за разглеждане въ Министерския Съвет, придружено от писменото мнение на Финансовия Министър. След като Съветът разреши кредита, надлежният министър представя на Кнѣза доклад и указъ за утвърждение на кредита. Указът, съ който се разрешава свръхсметният кредит, се обнародва въ „Държавен Вѣстник“.

Указът трябва непременно да се внесе за одобрение въ най-близката сесия на Народното Събрание.

Чл. 33. През времето докато трае сесията на Народното Събрание, обикновеният или допълнителният свръхсметен кредит се иска направо от Събраниято, по установения ред, като надлежният министър му представя, заедно съ ходатайството си, и мнението на Финансовия Министър.

Чл. 34. Освен обикновените и допълнителните, има и извънредни свръхсметни кредити за извънредни държавни разходи, които ще се покриват от извънбюджетни държавни приходи или от заеми (чл. чл. 124 и 125 от конституцията). Извънредните свръхсметни кредити се разрешават само от Народното Събрание и съ законъ, въ който се определят както източниците на приходите, така и начинът, по който ще се произвеждат разходите.

Чл. 35. Постъпленията от специални източници или от заеми, предназначени за покриване извънредни държавни разходи, не могат да се употребяват, освен за определената въ закона цѣль и то въ размѣръ на действително постъпилата сума по

определени източникъ. Въ противен случай, разпоредителите съ подобни кредити остават отговорни.

Чл. 36. Сключването на свръхсметните кредити се извършва според общите установени правила въ чл. чл. 94 — 103 за сключването на бюджета.

Глава IV.

Общи положения относително приходите.

Чл. 37. Предвидените и узаконени въ бюджета на Княжеството приходи се събират, съгласно съ особените за това закони и правилници, от надлежните лица и учреждения, които ги внасят въ държавните контролорства, съгласно установените наредби за тия последните.

Чл. 38. Никакъв данък не може да се налага или събира, ако не е разгледанъ и гласуванъ от Народното Събрание и утвърденъ от Кнѣза.

Подбори от държавни данъци и налози, които не съ могли да се съберат въ продължение на три години след сключване на бюджетното упражнение, от което съ оставали, поради законна несъстоятелност на податните и по лишенieto имъ от движимъ и недвижимъ имотъ, могат да бъдат опростени от Народното Събрание.

Когато се случи да не може да се свика Народното Събрание, или пъма одобренъ бюджетъ, има сила и действие, по прихода и разхода, одобрениятъ за предходящата година бюджетъ (чл. 122 от конституцията). Въ тоя случай продължава се действието за цяла година и на всички закони, по силата на които съ се събирали данъците, предвидени въ бюджета за предходящата година.

Чл. 39. За всеко внасяне пари и други стойности въ контролорствата или други държавни учреждения, за държавна или обществена работа, се издава потребната квитанция от кочанъ.

Чл. 40. Надлежните учреждения и лица внасят въ контролорствата събираните от разни доходи суми най-малко веднажъ въ мѣсеца. Ако постъпващите суми съ значителни, внасянето имъ трябва да става по-често.

Чл. 41. Всеко внасяне суми въ контролорствата става за сметка на Финансовото Министерство, което сумите от всички контролорства записва въ съответствующите регистри на държавното счетоводство.

Чл. 42. Държавните, обществени и други суми, внасени въ контролорствата, се прибират от последните и пазятъ споредъ нареждането на Финансовото Министерство, а въ другите учреждения — от лицата, на които е възложена тая обязаност.

Чл. 43. Дроби от стотинки не се взиматъ въ внимание от контролорствата и другите държавни учреждения. Дробите се упищаватъ всекога въ полза на хазната.

Чл. 44. Всеко лице, натоварено да събира или да дава държавни пари, се брой за отчетникъ.

Отчетници сж също и лицата, които управляват държавни складове, стопанства и експлоатации.

Чл. 45. Ни едно лице, което борави с държавни суми или материали, не може да постъпи на длъжност, докато не даде опрѣдѣлената отъ специалния законъ гаранция, освѣнъ прѣдвиденитѣ въ тоя законъ изключения.

Чл. 46. Въ контролорствата и въ другитѣ финансови учрѣждения може да приематъ и даватъ пари само лица, зависящи отъ Министра на Финанситѣ, назначавани по негово прѣдставление, отговорни прѣдъ него за дѣлата си и подсѣдими на Върховната Смѣтна Палата.

Подвѣдомственитѣ на други министерства лица, които въ разнитѣ държавни учрѣждения сж натоварени съ събирането държавнитѣ приходи и внасянето имъ въ контролорствата, сж така също отговорни, за дѣлата си по паричната частъ, прѣдъ Финансовия Министъръ и подсѣдими на Върховната Смѣтна Палата.

Чл. 47. Отчетници, отговорни прѣдъ Финансовия Министъръ и подсѣдими на Върховната Смѣтна Палата, задължени да прѣдставляватъ отчети, сж:

а) управителятъ, администраторитѣ и касиерътъ на Българската Народна Банка, както и директоритѣ и касиеритѣ на банковитѣ клонове: контролорътъ по държавнитѣ заеми; държавнитѣ контролори, ковчежници, касиери и заведующитѣ цѣннитѣ материали при контролорствата; митнишкитѣ управители, касиери, офцители и началницѣтъ на митарственитѣ пунктове;

б) търговскитѣ агенти, секретаритѣ и канцлеритѣ при дипломатическитѣ агентства; драгоманинъ-прѣводачътъ при Министерството на Външнитѣ Работи; касиеритѣ при православнитѣ и иновѣрни духовни учрѣждения; касиеритѣ по постройката църквата „Св. Александъръ Невски“ и паметника „Царь-Освободителъ“; началницѣтъ на телеграфопопченскитѣ станции и контролоръ-ликвидаторътъ на смѣткитѣ по международнитѣ пощенски администрации;

в) нотариуситѣ и секретаритѣ при сѣдилищата;

г) секретаритѣ при окръжнитѣ и околийскитѣ управления; лицата, които издаватъ паспортитѣ, билетитѣ за посене оружие и риболовство; болничнитѣ надзиратели; дѣловодителътъ на бактериологическия институтъ; началникътъ на химическата лаборатория, амбулаторнитѣ лѣкари и заведующиятъ амбулаторнитѣ аптеки;

д) директоритѣ на всичкитѣ земледѣлчески училища и економъ-счетоводителитѣ и майсторитѣ; управителятъ на лозови, черничеви и овошни разсадници и образцови бубарници, счетоводителитѣ и магазинеритѣ имъ; главнитѣ майстори на образцовитѣ занаятчийски работилници; лѣсничейтѣ и горскитѣ писари, които събиратъ прихода отъ горитѣ; директорътъ, счетоводителъ-касиерътъ, магазинерътъ и експедиторътъ на Държавната печатница и администраторътъ на „Държавенъ Вѣстникъ“; директорътъ, касиерътъ, счетоводителътъ и магази-

нерътъ при държавната мина „Перникъ“, както и всички заведующи експлоатацията на новооткрититѣ държавни мини; директоритѣ на конезаводитѣ и държавнитѣ складове за жрѣбци; началникътъ, счетоводителътъ и контролорътъ на бюрото за градобитнината; заведующиятъ фонда за епизоотитѣ; архиваръ-библиотекарътъ при Дирекцията на статистиката (по продажбата изданията на статистиката); книговодителъ-счетоводителътъ при търговския музей; директорътъ на търговското училище въ Свищовъ;

е) секретаръ-счетоводителътъ при Висшето училище; лицата, натоварени съ събиране приходитѣ въ гимназитѣ; надзирателитѣ на пансионитѣ;

ж) прѣдседателитѣ на военнитѣ сѣдилища; ремонтнитѣ конски депа; заведующиятъ домакинството при Военното училище; началницѣтъ на арсеналитѣ и работилницитѣ; заведующиятъ картографическия институтъ;

з) началницѣтъ на желѣзнопѣтнитѣ станции и влагалища; лицето, което ликвидира смѣткитѣ съ международнитѣ желѣзнопѣтни администрации; заведующитѣ съ работитѣ, извършвани по стопански начинъ, на които се отпускатъ аванси;

и) магазинеритѣ, които управляватъ държавни складове и материали;

к) началникътъ на централното управление за земледѣлческитѣ каси и касиеритѣ при тѣхъ;

л) администраторитѣ на официалнитѣ книжовни издания и всички ония държавни чиновници, които специални закони опрѣдѣлятъ за отчетници.

Министърътъ на Финанситѣ съ указъ опрѣдѣля и отчетници, които отпослѣ би се постановили съ законъ.

Чл. 48. Всички горѣпоменати лица сж длъжни да прѣдставляватъ всѣка година въ Върховната Смѣтна Палата отчетъ за операциитѣ си по прихода, придруженъ отъ узаконенитѣ оправдателни документи. Относително пъкъ разноскитѣ, отчетъ прѣдставляватъ на Палатата само държавнитѣ контролорства и ковчежничества, които произвеждатъ всички безъ изключение разноски.

Чл. 49. Отчетитѣ за събранитѣ и дадени държавни суми се прѣдставляватъ отъ отчетницѣтъ направо въ Върховната Смѣтна Палата, а отчетитѣ за полученитѣ и разнесени държавни материали се прѣдставляватъ на Палатата само държавнитѣ контролорства и ковчежничества, които произвеждатъ тия материали.

Отчетътъ на Българската Народна Банка и отчетитѣ на кловетѣ ѝ се придружаватъ само съ акта на контролната комисиия, която, съгласно закона и устава на Банката, провѣрява смѣткитѣ имъ на мѣстото, които отчети, заедно съ мнѣнието на Министра на Финанситѣ, се прѣпращатъ въ Върховната Смѣтна Палата за окончателна провѣрка.

По сѣщия начинъ се постѣпва и съ отчетитѣ на централното управление на земледѣлческитѣ каси и то отъ комисиия, назначена отъ Министра на Финанситѣ.

Чл. 50. Лицата, на които е възложен надзорът за правилното и своевременно постъпване на държавните приходи, са отговорни пред Финансовия Министър за нередовното постъпване, ако последицата произлиза от небрежността им, или пък защото не са взели навреме всички мерки и употребили всички предписани от Финансовия Министърство средства.

Чл. 51. Държавното съкровище има привилегия надъ имуществата на всички ковчежници, контролоръ или друго лице, натоварено да прибира и разходва държавни пари и материали.

Чл. 52. Никой ковчежник, касиеръ или друго лице, което борави съ държавни пари и материали, не може да се избави отъ отговорностъ за откраднати или изгубени суми, ако не докаже, че това е било вследствие непреодолима сила (force majeure) и че всичките предписани отъ закона предпазители мерки са били взети.

Докато чака окончателното разрешение на делото въ подобни случаи, Министерствъ на Финансите тръбва да вземе отъ отговорното лице здръзна гаранция за ограбената или изгубена сума.

Ако се докаже, че загубата произлиза отъ непреодолима сила, тя се минава въ тежестъ на държавата и въ бюджета се предвижда кредитъ за покриването ѝ.

Чл. 53. Държавата е отговорна за изгубените или злоупотребените отъ чиновниците ѝ суми, които частни лица са имъ поверили по дълга си като на такива и въ границите на закона, но тя има право да тегли подъ скъдъ отговорните чиновници за обезщетение на съкровището и, ако гаранциите имъ бждатъ недостатъчни или пък ако взематъ гаранции, тя се ползува съ привилегия върху имуществата имъ, съгласно чл. 51.

Чл. 54. Чиновници, натоварени специално съ контролиране счетоводството на финансовите учреждения, са отговорни за всички недостиги (дефицитъ), който би се появилъ вследствие погрешно провѣряване книгите или сметките. Единъ мотивиранъ указъ опредѣля, по предложение на Финансовия Министъръ, сумата, за която въ този случай чиновникътъ е отговоренъ.

Глава V.

Общи положения относително разходите.

Чл. 55. Потребните кредити за разходите на всяко министерство се узаконяватъ съ утвърждението на всекогодишниятъ разходенъ бюджетъ на Княжеството.

Чл. 56. Всичките разходи на Княжеството се извършватъ само чрезъ ковчежничествата и контролорствата.

Чл. 57. Министерите не могатъ да изразходватъ повече, отколкото кредитъ е отворенъ въввему, нито да ангажиратъ държавното съкровище чрезъ годината, чрезъ сключени условия, за по-големи суми, отколкото са разрешените имъ въ бюджета

кредити за същата година. Министерите и длъжностните лица, които биха ангажирали държавното съкровище въ разходи по-големи отколкото е разрешените по бюджета кредитъ за единъ видъ разходъ и година, оставатъ отговорни за този разходъ.

Чл. 58. Министерите могатъ да разпореждатъ съ оставените на разположение извъ кредити, щомъ почне финансовата година, като съблюдаватъ установените за това правила.

Безусловните фондове се изразходватъ съ съгласие на Министерския Съветъ.

Чл. 59. Всяка сума, искаща съ платежна заповѣдъ на министрите или второстепенните разпоредители, тръбва да се отнася до единъ предвиденъ въ бюджета кредитъ.

Наименованието на разхода въ заповѣдта тръбва да съответствува пълно съ означения предметъ въ бюджета.

Чл. 60. Прѣнасяне суми извъ една глава на бюджета въ друга, или извъ единъ параграфъ въ другъ, се забранява безусловно.

Чл. 61. Прѣнасяне суми извъ запазенния фондъ, за попълнение на който другъ параграфъ (чл. 24), може да стане само следъ постановление отъ Министерския Съветъ, утвърдено съ указъ отъ Княза. Но преди да се внесе кредитътъ за одобрение въ Министерския Съветъ, надлежниятъ министъръ взема мнѣнието на Министра на Финансите.

Указътъ на Княза, съ който се позволява прѣнасянето суми извъ запазенния фондъ за попълнение на който другъ параграфъ, тръбва заедно съ мотивирания докладъ — ако не се отнася до лица, които тръбва да се държатъ тайно, — непременно да се публикува въ „Държавенъ Вѣстникъ“ и да се внесе за утвърждение въ най-близката сесия на Народното Собрание.

По никакъвъ начинъ не може да се прѣнасятъ извъ този фондъ суми за попълнение параграфи въ бюджета, опредѣлени за съдържание личните състави на учреждения, за купуване вѣстници, за пособия, помощи и възнаграждения, за стипендии, конкурси, премии, четене лекции и екскурзии.

Безусловно се забранява употреблението суми извъ този фондъ за учредяване нови длъжности, или за попълнение параграфи въ бюджета, дѣто не може да се искатъ строги и пълни документални оправдания за изразходването на предвидените въ тяхъ суми, като непревзвиздени и безусловни кредити и пр.

Чл. 62. Всичките общеползни работи, като пътища, канали, мостове на рѣки, железници, канализации, здания, паметници, пристанища и други подобни предприятия отъ обща полза, стойността на които надминава 50.000 л., се разрешаватъ отъ сумите, предвидени за тази целъ въ бюджета, съ Княжески укази, придружени отъ мотивирани доклади.

Чл. 63. Ако за такива работи или предприятия се дава помощъ отъ държавното съкровище, кре-

дитът трѣбва да се разрѣши съ указъ, прѣди да се почне изпълнението имъ.

Чл. 64. Ни една платежна заповѣдъ и делегация не могатъ да се изплатятъ отъ държавнитѣ контролорства, ако прѣдварително не сѫ визирани отъ Върховната Сметна Палата.

Палатата позволява изплащането само на онии платежни заповѣди и делегации, които се отнасятъ до кредити, означени въ бюджета или разрѣшени съгласно чл. чл. 27 и 34 отъ настоящия законъ. Тя е длъжна да спира изплащането на всѣка платежна заповѣдъ или делегация, издадени несъобразно съ съществуващитѣ законоположения, и е отговорна за всички суми, които би допуснала да се платятъ незаконно.

Чл. 65. Ако нѣкоя платежна заповѣдъ може да изисква, по слѣдствие на нѣкои обстоятелства, обяснения, министерството, което я изпраща въ Палатата за визиране, трѣбва да прилага всички документи и да дава всички свѣдѣния, които сѫ потребни за да се не забави визирането на заповѣдта.

Чл. 66. Върховната Сметна Палата има право да изисква, при визиране платежнитѣ заповѣди, да ѝ се прѣдставяватъ ония несекретни документи, които тя счита, че ще ѝ освѣтлятъ върху правилността на разхода. Въ съмнителни случаи тя има право да произведе обстоятелствена провѣрка на документитѣ чрѣзъ финансовитѣ инспектори на мѣстото. Подобна провѣрка на оправдателнитѣ документи Палатата има право да произвежда и отпослѣ при провѣряване отчетитѣ на отчетницитѣ.

Чл. 67. Не може да се изплати никоя сума безъ знанието на Финансовото Министерство и безъ прѣдварителна виза на платежнитѣ заповѣди или делегациитѣ, съ които се заповѣдва на контролорствата да отпуснатъ исканитѣ суми.

Чл. 68. Счетоводителитѣ по изпълнение на бюджета въ министерствата, които служебно зависятъ отъ Финансовото Министерство (отъ което се уполняватъ и назначаватъ), сѫ длъжни, прѣди да издадатъ платежни заповѣди и делегации, да провѣрватъ основателността на разхода, да се увѣрятъ, че съ искания разходъ никой законъ не се нарушава, че сумата за изплащане не прѣвишава кредита по бюджета, че се отнася къмъ съответствующата статия (параграфъ) отъ бюджета, и че разходътъ е подкрѣпенъ съ редовни оправдателни документи, освѣнъ ако сумата слѣдва да се отпусне въ авансъ. Въ противенъ случай тѣ сѫ длъжни да откажатъ съ мотивиранъ докладъ издаванетоъ платежни заповѣди и делегации за неправилно исканитѣ разходи. Тѣ се избавятъ отъ отговорностъ, ако на своя отказъ добиятъ писмена заповѣдъ отъ надлежния министъръ, която заповѣдъ, заедно съ своя отказъ, прилагатъ къмъ платежната заповѣдъ за да се иматъ прѣдъ видъ при визирането на послѣдната отъ Върховната Сметна Палата.

Произвеждането на врѣмевитѣ бюджетни разходи, споменати въ чл. 16, се започва само слѣдъ

като прѣдварително се добие съгласието на Финансовия Министъръ, който увѣдомява отъ своя страна надлежния министъръ, има ли срѣдства за посрѣщане на тия разходи.

Чл. 69. Издавачитѣ на платежни заповѣди (счетоводителитѣ и второстепеннитѣ распоредители) сѫ отговорни за суми, които сѫ платени на нѣкои лица, безъ да иматъ право за тѣхъ.

Всички суми, платени неправилно или по погрѣшка, се повръщатъ въ скровището или отъ получателитѣ, или отъ издавачитѣ на заповѣдта.

Чл. 70. Когато нѣкои недвижими или движими имоти и прѣдмети, находящи се въ разположение на министерствата или на други учрѣждения, не могатъ да се употребяватъ за работа, тѣ се продаватъ, по усмотрѣнието на Министра на Финанситѣ, по доброволно съгласие или чрѣзъ търгъ, по установения редъ въ закона за прѣдприятията, споредъ размѣра на стойността имъ. Получената въ продажбата сума се записва на приходъ въ текущия бюджетъ.

Продажбата пѣкъ на законитѣ, правилницитѣ и други подобни държавни издания, които министерството ще опрѣдѣли, може да се даде на прѣдприемачъ съ отстъпка въ цѣната, чрѣзъ търгъ и при условия, изработени отъ надлежното министерство.

Чл. 71. За учрѣжденията, управлявани по стопански начинъ направо отъ правителството, стойността на произведенитѣ въ учрѣжденията продукти, които се употребяватъ въ натура, се прѣдвизда въ приходния бюджетъ за същата година. Но и въ разходния бюджетъ се отваря въ същии размѣръ кредитъ на надлежния министъръ, тъй щото употребенитѣ въ натура продукти се изплащатъ чрѣзъ платежни заповѣди и се записватъ въ отчетнитѣ книги подъ рубрика „употрѣбени въ натура продукти“.

Опрѣдѣление единичнитѣ цѣни на употребяванитѣ въ натура прѣдмети става отъ надлежния министъръ по пазарнитѣ цѣни.

Чл. 72. Записватъ се на приходъ по бюджета повърнатитѣ въ скровището суми, които сѫ платени неправилно или по погрѣшка, и които получателитѣ сѫ внесли слѣдъ сключването на бюджета.

Чл. 73. Неправилно взети, повече получени и остатъци отъ авансови суми, ако се повърнатъ въ скровището прѣзъ врѣмето, докато трае бюджетното упражнение, къмъ което се отнасятъ, се възстановяватъ въ кредита на надлежното министерство, като прѣдварително се поиска това отъ Финансовия Министъръ. При отношението трѣбва да се прѣдставява издадената отъ контролорството квитанция срѣщу внесената сума, а също и единъ описъ съдържащъ:

а) датата и номерътъ на платежната заповѣдъ, по която се възстановява кредитътъ;

б) лицето, което е внесло сумата въ контролорството, и

в) причинитѣ, по които е нужно да се възстанови сумата въ кредитъ на съответствующия министъръ.

Чл. 74. Освѣтъ кредититѣ, които се възстановяватъ по горѣпоменатия начинъ, никой друга сума, повърната въ съкровището, не може да се изтегли отъ министритѣ.

Чл. 75. Постановления въ закони отъ други вѣдомства, съ които постановления би се ангажирвало държавното съкровище въ разходи, трѣбва да се вписватъ въ законопроектитѣ само слѣдъ прѣдварително съгласие на Министра на Финанситѣ.

Чл. 76. Разходитѣ отъ разни фондове, които правителството събира на основание извѣстни закони, се произвеждатъ по прѣдварително вотиранъ отъ Народното Собрание бюджетъ и се оправдаватъ на общо основание, както и държавнитѣ разходи. Бюджетитѣ на такива фондове се внасятъ въ Собранието чрѣзъ Министра на Финанситѣ, въз основа проектитѣ, прѣдставени му отъ надлежнитѣ министри или учрѣждения, а разходътъ се произвежда (въ размѣръ на разрѣшения кредитъ), ако има дѣйствително постигнала сума по тоя фондъ.

Глава VI.

Разрѣшаване и изплащане на разносцитѣ.

Чл. 77. Само министритѣ, или опълномощенитѣ отъ тѣхъ лица, могатъ да разрѣшаватъ суми за разноски.

Чл. 78. Никаква сума не се разрѣшава за обявление или възнаграждение на чиновници, освѣтъ въ случаитѣ, прѣдвидени въ специални за това закони.

Чл. 79. Не е позволено на никой чиновникъ, каквато държавна служба и да заема и по което и да било министерство, да заема едновременно двѣ или повече длѣжности и да получава двѣ или повече заплати. Изключение се допуска само въ случаи, които би прѣдвидѣлъ нѣкой специаленъ законъ.

Чл. 80. Министритѣ и разнитѣ учрѣждения въ Княжеството не сключватъ, за вещественъ разносъ, ни единъ контрактъ и търгъ за по-дълъгъ срокъ отъ една година. Изключение се прави само когато естеството на работата не позволява да се свърши тя въ една година безъ ущърбъ за хазната или за самата работа. Въ такитѣ случаи позволява се сключването условия за по-дълъгъ срокъ, който въ никой случай не бива да надминава 3 години, и това става съ разрѣшението на Министерския Съвѣтъ. Въ годишния бюджетъ се прѣдвѣждатъ само сумитѣ, които споредъ естеството на работата или доставката може да се похарчатъ прѣзъ годината.

Чл. 81. Прѣди утвърждението имъ, контрактитѣ на по-голяма сума отъ 2.000 л., придружени отъ книжката по търга или по доброволното съгласие, се изпращатъ въ Върховната Сметна Палата за прѣдварителна провѣрка (изпълнени ли сж прѣдписанията на законитѣ) и регистрация, безъ да

влиза въ разискване по необходимостта на разхода. Ако Палатата констатира два пѣти подъ редъ, че при сключването на единъ контрактъ сж извършени закононарушения, които влѣчатъ загуби за държавното съкровище, тя отказва регистрацията, безъ която контрактътъ не подлежи на утвърждение и изпълнение.

Чл. 82. Венчки търгове, произвеждани въ името на Княжеството, ставатъ съ публично наддаване или намаляване. Изключения се допускатъ само за прѣдвиденитѣ въ слѣдующия членъ случаи.

Чл. 83. Може да се сключватъ условия по съгласение:

а) за доставки, транспорти и постройки на сума не по-голяма отъ 2.000 л.;

б) за всѣкаквъ видъ доставки, които правителството трѣбва да държи тайно. Въ тои случай търгътъ трѣбва да е разрѣшенъ прѣдварително отъ Князавърху докладъ отъ надлежния министъръ, основанъ на постановление отъ Министерския Съвѣтъ;

в) за нѣща, които се намиратъ само у едно лице;

г) за снѣсания, издѣлни, машини и художествени работи, изработването на които трѣбва да се повѣри на артисти или прочути работници;

д) за експлоатации, фабрикации и доставки, които се правятъ за опитъ;

е) за материи и прѣдмети, които по специалността и натурата имъ трѣбва да се купятъ право отъ производителитѣ;

ж) за доставки, транспорти или постройки, за които не сж се прѣдставили оферти слѣдъ два пѣти обявяванъ търгъ или сж прѣдложени неизносни цѣни;

з) за доставки, транспорти или постройки, които по неизбѣжна бързина, причинена отъ непрѣдвидени обстоятелства, не могатъ да търпятъ отлагане за търгъ;

и) за продаване мобили неупотрѣбими и нѣща за издѣне, когато оцѣнката имъ не надминава 1.000 л.;

к) за наемване здания и други недвижимости, необходими за помѣщение на правителственитѣ учрѣждения или за друга нѣкоя нужда. Това може да стане отъ особена комисия, назначена отъ Министра на Финанситѣ;

л) за доставяне потребнитѣ нѣща на арестантитѣ, когато доставката се поръчва на благотворителни заведения или за работи, които се извършватъ отъ самитѣ арестанти, и

м) за прѣнасяне държавни суми и за прѣвозване правителствени вещи отъ населението до опрѣдѣленитѣ отъ правителството мѣста.

Чл. 84. Търговетѣ, както и условията по доброволно съгласение, се извършватъ отъ узаконенитѣ тържни комисии, съгласно закона за публичнитѣ търгове.

За доставки, транспорти и постройки, стойността на които въ цѣлостъ е по-малка отъ 2.000 л. прѣзъ годината, условията се сключватъ направо отъ самитѣ учрѣждения, безъ посредството на търж-

нитѣ комисии, въ който случай контрактнитѣ книжа могатъ да се замѣстятъ само отъ една форма на смѣтка или разписка за издѣлжение.

Чл. 85. Постройкитѣ и материалитѣ, които по естеството си или по други нѣкои обстоятелства, за които се говори въ горнитѣ пунктове, трѣбва да се извършватъ или доставятъ по стопански начинъ, се разрѣшаватъ съ указъ, съгласно постановлението на Министерския Сѣвътъ.

Ако стойността на отдѣлнитѣ видове материали за така извършванитѣ по стопански начинъ работи и доставки надминува 1.000 л., тѣ трѣбва да се доставятъ чрезъ търгъ или по доброволно съгласие — споредъ случаитѣ, изброени въ чл. чл. 82—84.

Чл. 86. Ни една сума не може да се плати отъ хазната, прѣди да е издадена заповѣдъ отъ нѣкой министъръ или второстепененъ распоредителъ, на основание делегацията му.

Чл. 87. Актоветѣ, чрезъ които министритѣ разполагатъ съ разрѣшенитѣ тѣмъ кредити, се наричатъ министерски заповѣди.

Чл. 88. Министерскитѣ заповѣди се дѣлятъ на платежни заповѣди и делегации.

Платежнитѣ заповѣди сж ония, които министритѣ издаватъ направо и въ името на единъ или повече кредитори на хазната. А делегации сж ония, чрезъ които министритѣ турятъ частъ отъ кредита си въ разположение на второстепенни распоредители, които отъ своя страна издаватъ платежни заповѣди въ полза и въ името на единъ или повече кредитори.

Чл. 89. Платежнитѣ заповѣди се издаватъ за изплащане само на извършени работи или доставки.

Платежни заповѣди въ авансъ се издаватъ само на длъжностни лица за изплащане на дребни разноси, а така сжщо и за изплащане извършенитѣ по стопански начинъ работи. Размѣрътъ на отпуснатитѣ въ послѣдния случай аванси по единъ и сѣмъ параграфъ, за една и сжща работа, на едно и сжщо лице, не може да надмине сумата 10.000 л. наведнажъ. Срокътъ за оправдание аванситѣ е отъ три мѣсеца. Докогато не се оправдайтъ първитѣ два аванса, трети такъвъ не се отпуска.

На управлението на държавнитѣ желѣзници и държавната мипа въ Черникъ се отпуска, въ началото на годината, подъ разписка, единъ авансъ, който да имъ служи за оборотенъ капиталъ, пазенъ въ Българската Народна Банка. Размѣрътъ на тоя авансъ се опрѣдѣля въ правилника за приспособлението на настоящия законъ, но не може да надминава сумата 30.000 л. за мината и 40.000 л. за желѣзницитѣ. Оправданието на тия аванси ще става въ края на годината.

Платежни заповѣди въ авансъ и делегации се издаватъ само до 31 декемврий, т. е. до края на първата финансова година на бюджетното упражненіе.

Чл. 90. Суми подъ разписка се отпускатъ само тогава, когато това се разрѣшава отъ нѣкой законъ или по постановление на Министерския Сѣвътъ за нѣкои извънредни държавни пужди. За така отпуснатитѣ суми е отговоренъ Министерътъ на Финанситѣ.

За по-бързото изплащане на издадени вече платежни заповѣди, Министерътъ на Финанситѣ може да заповѣда да се отпусне сумата по тия заповѣди подъ разписка.

Чл. 91. Когато наличността въ държавното съкровище е недостатъчна за изплащане на платежни заповѣди по нетърпящи отлагане разходи, Министерътъ на Финанситѣ има право да издава на кредиторитѣ съкровищни бонове въ размѣръ на отпуснатитѣ имъ съ платежни заповѣди суми. Размѣрътъ на лихвата върху сумата на съкровищнитѣ бонове се опрѣдѣля отъ Министра на Финанситѣ, съгласно закона за издаване съкровищни бонове.

Чл. 92. Въ края на всѣки мѣсець, счетоводителитѣ при министерствата прѣдставяватъ въ Финансовото Министерство вѣдомости за положението на бюджетнитѣ кредити. Освѣнъ сумитѣ на издаденитѣ по всѣки параграфъ платежни заповѣди, въ тия вѣдомости, въ особни графи, се показватъ сумитѣ, които сж ангажирани по сключени вече договори, и сумитѣ на останалитѣ свободни и неангажирани още кредити.

Чл. 93. Правилата за издаване платежни заповѣди и делегации, начинътъ за съставянето и изплащането имъ, както и способътъ за оправданіе на разносикитѣ, ще се опрѣдѣлятъ отъ Министра на Финанситѣ въ „Правилникъ за приспособление закона за отчетността по бюджета“, въ „Правилникъ за способа на произвеждането държавнитѣ разноси и за документитѣ, които трѣбва да ги оправдаватъ“, и въ „Правилникъ за държавнитѣ контролорства“.

Глава VII.

Окончателно сключване на бюджета.

Чл. 94. Окончателното сключване на бюджета се извършва съ особенъ законъ, къмъ който се прилагатъ потребнитѣ вѣдомости.

Чл. 95. Законопроектътъ за окончателното сключване бюджета на всѣка финансова година и подкрѣпителнитѣ вѣдомости трѣбва да се прѣдстави на Народното Сѣбрание веднага слѣдъ сключването на бюджетното упражненіе.

Чл. 96. Законопроектътъ за сключване на бюджета се прѣдставлява съ подраздѣленията му въ глава и параграфи.

Чл. 97. Вѣдомоститѣ, които се прилагатъ къмъ законопроекта за сключването на всѣки единъ бюджетъ, сж слѣдующитѣ:

а) вѣдомость по прихода, която съдържа: прѣдполаганитѣ по бюджета постѣпления, констатиранитѣ суми за постѣпване, постѣпилитѣ и останалитѣ за прибиране суми;

б) вѣдомость за разносикитѣ, която съдържа по министерство, глави и параграфи: открититѣ кредити въ бюджета и свръхсмѣтнитѣ кредити, сумитѣ, които кредиторитѣ на хазната трѣбвало да получаватъ, изплатенитѣ и останалитѣ за изплащане суми;

в) вѣдомостъ за приходитѣ и разходитѣ по окрѣжи;

г) вѣдомостъ за първоначалнитѣ оклади отъ прѣкатѣ данѣци, по видове и измѣненіята имъ прѣзъ цѣлото бюджетно упражненіе;

д) сравнителна вѣдомостъ по министерство, глава и параграфъ за приходитѣ и разноситѣ на сключвания бюджетъ, съ приходитѣ и разходитѣ на прѣдшествующия.

Чл. 98. Платежни заповѣди за разпоски по всеѣки бюджетъ се издаватъ само до 15 юлій втората година отъ бюджетното упражненіе, а се изплащатъ до 31 августъ.

Чл. 99. Ако кредиторитѣ на хазната не сж подирвали до 31 августъ отъ втората година изплащането на издаденитѣ въ тѣхна полза платежни заповѣди, то тия послѣднитѣ се унищожаватъ, безъ обаче кредиторитѣ да губятъ правата си.

Чл. 100. Кредититѣ или части отъ кредити, които не сж били употребени до поменатия срокъ, 15 юлій, се унищожаватъ по книгитѣ на разнитѣ министерства и прѣставатъ да бждатъ въ разположение на министритѣ.

Чл. 101. Останалитѣ свободни кредити при сключването на единъ бюджетъ не могатъ подъ никакви условия да се употребяватъ за каквото и да било назначение и се считатъ вече за несществуващи кредити.

Чл. 102. Кредититѣ, открити за повръщане на лица или учрѣждения срѣщу повече вземени суми, неправилно събрани и наложени берии, глоби, конфискации и пр., се излагатъ въ особена вѣдомостъ, при главния отчетъ, приготвяванъ отъ Финансовото Министерство.

Чл. 103. Разпоски, които се отнасятъ до сключени бюджети и трѣбва да се изплатятъ, както и сумитѣ по унищожениѣтъ съгласно чл. 99 платежни заповѣди, се отпущатъ отъ слѣдующитѣ бюджети, въ които и се прѣдвижда нужниятъ кредитъ.

Глава VIII.

Заличаване кредити въ полза на хазната.

Чл. 104. Заличаватъ се въ полза на хазната всичкитѣ суми, за които кредиторитѣ не сж били поискали да имъ се издаде платежна заповѣдъ въ разстояние на три години отъ встъпването на финансовата година, къмъ която се отнасятъ.

Чл. 105. Изключаватъ се отъ горното правило сумитѣ, за които не е издадено заповѣдъ до опрѣдѣления срокъ, по намѣса на администрацията или вслѣдствие на процесъ, възбуденъ въ сѣдебнитѣ учрѣждения.

Чл. 106. Всеѣка платежна заповѣдъ, изплащането на която не е било поискано въ разстояние на три години, начиная отъ 1 януарий на финансовата година, за която е заповѣдъта, се тоже унищожаватъ въ полза на хазната.

Това постановление не се отнася до платежни заповѣди, на които е наложенъ запоръ.

Чл. 107. Слѣдъ изтичането на третата година, сумата отъ секвестриранитѣ платежни заповѣди се записва въ дензитѣ отъ контролѣорството, докато се разрѣши отъ надлежното сѣдилище кому принадлежи.

Чл. 108. За дълговетѣ, които министритѣ би трѣбвало да изплатятъ слѣдъ тригодишенъ срокъ, могатъ да се издадатъ платежни заповѣди само слѣдъ като се прѣдвиди нужниятъ кредитъ въ бюджета.

Чл. 109. Записватъ се като приходъ на хазната сумитѣ, внесени срѣщу пощенски записи, изплащането на които не е било поискано отъ когото се слѣдва въ разстояние на три години отъ деня на прѣдаването имъ въ пощенската станция.

Чл. 110. Записватъ се сжщо въ приходъ на хазната, слѣдъ тригодишенъ срокъ, всички суми и други стойности, намѣрени въ пощенскитѣ писалища, запечатани или не въ писма, които стойности администрацията не е могла да прѣдаде по назначение и възвръщането на които не е било поискано отъ когото трѣбва.

Чл. 111. Тоя срокъ почва отъ деня, въ който стойноститѣ сж били оставени въ пощенскитѣ станции. Актоветѣ, чрѣзъ които се констатираѣтъ неподиренитѣ суми по пощенски записи и непрѣдаденитѣ отъ пощенскитѣ писалища стойности (чл. 110), се съставляватъ въ присѣдствието на чиновникъ отъ финансовата администрация.

Чл. 112. Пенсиятѣ, плащани отъ бюджета, и едноврѣменнитѣ помощи, изплащането на които не е поискано въ продължение на двѣ години, се унищожаватъ въ полза на хазната и интересующитѣ се не могатъ да получатъ унищожениѣтъ суми, даже ако пенсията или помощъта се поднови занаярѣдъ.

Чл. 113. Заличаватъ се и оставатъ въ полза на хазната повече събраниѣтъ и неправилно внесениѣтъ въ съкровището за дагъци суми, които въ разстояние на три години не сж били поискани да се повърнатъ.

Чл. 114. Всеѣко налагане запоръ отъ надлежнитѣ сѣдебни власти върху суми, които хазната дължи на частни или длъжностни лица, се извършва въ контролѣорствата, дѣто сж изпратени платежнитѣ заповѣди, или въ надлежното министерство.

Противъ държавното съкровище не може да има принудително изпълненіе. То плаща сумитѣ, що има да взематъ отъ него частни лица по опрѣдѣления въ закона редъ за произвеждане държавнитѣ разходи. За тая цѣль кредиторитѣ трѣбва да се отнасятъ до финансови началникъ или държавния адвокатъ, който прѣпираца исканията имъ до министерството, по вѣдомството на което се отнася работата, за която е взетъ изпълнителниятъ листъ.

Глава IX.

Главенъ отчетъ за финансовото положение на държавата и описитѣ на разнитѣ държавни учрѣждения.

Чл. 115. Независимо отъ споменатия въ чл. чл. 94—98 законъ за окончателното сключване на бюджета,

Финансовото Министерство представява ежегодно въ Върховната Сметна Палата и въ Народното Събрание главен отчетъ за финансовото положение на държавата, който съдържа всички операции по прихода и разхода на държавата прѣз годината, както и финансовото положение въ началото и въ края на годината.

Главниятъ отчетъ е придруженъ отъ слѣдующитѣ обяснителни таблици:

а) кратка сметка на операциитѣ прѣз годината, съ обозначение приходитѣ по години и глави, а разходитѣ по години и министерства;

б) вѣдомостъ за приходитѣ отдѣлно по години и параграфи, която съдържа гласуванитѣ суми, констатиранитѣ за постѣпване права, постѣпилитѣ срѣщу тѣхъ суми и останалитѣ за прибиране;

в) вѣдомостъ за разноснитѣ отдѣлно по министерства, години, глави и параграфи, която съдържа разрѣшенитѣ по бюджета и свръхсметнитѣ кредити, увеличениитѣ прѣз течение на годината, констатиранитѣ права въ полза на кредиторитѣ, изплатенитѣ суми и останалитѣ свободни кредити въ края на годината;

г) вѣдомостъ за извънбюджетнитѣ операции прѣз годината (оборотнитѣ);

д) вѣдомостъ за всички операции прѣз годината по ковчежничества и контролорства, съ означение наличността въ зачалото и края на годината;

е) вѣдомостъ за положението на държавнитѣ дългове;

ж) вѣдомостъ за положението на отпуснатитѣ взаимнообразно суми;

з) вѣдомостъ за първоначалнитѣ оклади отъ прѣжитѣ данъци и измѣненията имъ;

и) вѣдомостъ за положението на извънбюджетнитѣ съкровищни операции;

к) вѣдомостъ за всички търгове, контракти и спазарявания на сума по-голяма отъ 2.000 л. Таа вѣдомостъ съдържа името и мѣстожителството на контрактирующитѣ страни, срока и главнитѣ условия по контракта;

л) вѣдомостъ за всички стипендианти било въ мѣстнитѣ, било въ заграничнитѣ училища, които се издържатъ отъ държавата. Вѣдомостъта за стипендиантитѣ трѣбва да съдържа имената на ученицитѣ, фамилиитѣ имъ, мѣсторождението имъ, училището, въ което се учатъ, сумата, която имъ се отпуска, и указа, съ който имъ се разрѣшава;

м) вѣдомостъ за всички опредѣлени по бюджета пенсии на заслужили лица и пр.;

н) вѣдомостъ за всички субвенции прѣз годината по обдържане народни училища, по литературни предприятия и др. подобни;

Вѣдомоститѣ за пенсийтѣ и субвенциитѣ трѣбва да съдържатъ тоже имената и фамилиитѣ на заинтересованитѣ лица, мѣсторождението и мѣстожителството имъ, сумата, която имъ се опредѣля, номера и датата на указа и основанието, на което имъ се разрѣшава пенсията или субвенцията;

о) вѣдомостъ за всички държавни покрити и непокрити недвижими имоти;

п) вѣдомостъ за наличнитѣ гаранции, които представяватъ движението на сумата отъ гаранции прѣз годината, а също вѣдомостъ за всички гаранции въ недвижими имуществва или поръчителства;

р) вѣдомостъ за положението на разни фондове, оставени подъ разположението на министерствата за разни благотворителни цѣли;

с) статистически таблици по изтеклитѣ вече бюджети, по отдѣлно за прихода и разхода отъ 1879 г. насамъ, а така също и по заемитѣ.

И разни други свѣдѣния, които Министерството на Финанситѣ намѣри за добръ да обнародва, като се задължаватъ другитѣ министерства да улесняватъ въ това Министерството на Финанситѣ.

Чл. 116. За мобилитѣ и всички други принадлежности, купени съ държавни суми за държавнитѣ учрѣждения, въ това число Двореца, Народното Събрание, министерствата и Върховната Сметна Палата, ще се изработи отъ Министерството на Финанситѣ особенъ правилникъ, дѣто ще бѣде опредѣлено какви инвентари се водятъ за тия принадлежности, какъ става тѣхното заличаване, контролиране и др.

Чл. 117. Законътъ за отчетността по бюджета, утвърденъ съ указъ отъ 8 януарий 1885 г., подъ № 7, се отмѣнява, а алинея втора на чл. 26 отъ настоящия законъ ще почне да се прилага съ бюджета на 1905 г.

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Понеже никой не иска думата, полагамъ въпроса на гласуване и моля ония господа, които сѣ за приемането по принципъ законопроекта за отчетността по бюджета, да си вдигнатъ рѣката. (Болшинство.) Събранието приема.

Законопроектътъ ще се изпрати въ комисията съгласно чл. 46 отъ правилника.

На слѣдующия дневенъ редъ имаме законопроекта за сѣдебнитѣ пристави.

Секретаръ П. Поповъ: (Чете.)

„Изложение на мотивитѣ

къмъ законопроекта за сѣдебнитѣ пристави.

Нуждата отъ новъ законъ за сѣдебнитѣ пристави отъ лень на денъ се чувствува сѣ повече. Както е извѣстно, много отъ наредбитѣ на дѣйствующия сега законъ за сѣдебнитѣ пристави сѣ отмѣнени отъ закона за сѣдоустройството и закона за гражданското сѣдопроизводство; други отъ неговитѣ наредби не отговарятъ на трѣбванията на свършенния изпълнителенъ процесъ. Независимо отъ това, прѣдъ видъ на открититѣ прѣзъ послѣднитѣ години злоупотрѣбления, извършени отъ нѣкои сѣдебни пристави, явила се е настоятелна нужда отъ допълване закона съ наредби, които би имали за

цѣль да турятъ прѣчка на възможнитѣ по-нататѣшни злоупотреби.

Всичко туй е накарало повѣренното ми министерство да приготви прѣдлагаемия законопроектъ.

Едно отъ най-важитѣ нововведения въ тоя законопроектъ състои въ това, че сѣдебнитѣ пристави нѣма да получаватъ никаква частъ отъ беритѣ по изпълнението. Въмѣсто процентно възнаграждение, тѣ ще получаватъ заплата по бюджета, както другитѣ чиновници, а всичкитѣ берии по изпълнението ще бѣдатъ въ полза на държавното съкровище. Тая наредба — която има за цѣль да прѣкрати онзи редъ на работитѣ, който карае сѣдебнитѣ пристави да гледатъ съ апатия на дѣлата, по които сѣ събрали беритѣ, и да се интересуватъ само за новитѣ постѣпления — сѣщевременно ще обезпечи на хазната единъ сигуренъ доходъ отъ нѣколко хиляда лева. Независимо отъ това, сѣдебнитѣ пристави ще се поставятъ въ реда на другитѣ държавни чиновници, като се отгѣни и въ отношение на тѣхъ старата система, по която на разни чиновници се е плащало възнаграждение вънъ отъ заплатата и то събирано отъ самитѣ тѣхъ. Институтътъ на сѣдебнитѣ пристави ще се подобри и повдигне въ правствено отношение, защото послѣднитѣ ще привикнатъ да се занимаватъ повече съ работата, която сѣ повикани да извършватъ, отколкото съ възнаграждението, които има да събиратъ за себе си. Най-сетнѣ, ще се отстрани и тая несправедливостъ на дѣйствующата сега система, по която нѣкои сѣдебни пристави получаватъ грамадни възнаграждения, по 700—800 л. мѣсечно, когато други — едва изкарватъ сръдства за поддържане на канцеларитѣ си.

Друго важно нововведение въ прѣдлагаемия законопроектъ се заключава въ наредбата, по която сѣдебнитѣ пристави не ще могатъ да получаватъ на рѣцѣтѣ си суми по изпълнението. Вънъ отъ случая, въ който вискательтъ е на лице и сумата по изпълнението може веднага да му се прѣдаде, длѣжнициѣ и купувачитѣ ще внасятъ длѣжимитѣ отъ тѣхъ суми въ Банката или въ земледѣлческитѣ каси, които ще ги прѣдаватъ по принадлежностъ (чл. 27). Едва ли е нужно да посочваме, че причината на голѣма частъ отъ злоупотребленията, извършени отъ сѣдебни пристави, е тая, че послѣднитѣ непосредствено получаватъ на рѣцѣтѣ си грамадни суми и иматъ възможностъ да се разполагатъ съ тѣхъ почти безусловно.

Законопроектътъ заключава и други нововведения. Такива сѣ: усиляването на контрола надъ сѣдебнитѣ пристави; усиляването на дисциплинарната отговорност на сѣдитѣ (чл. чл. 25, 29) и др. подобни.

Съ една дума при съставлението на правилата, които сѣ влѣзли въ прѣдлагаемия законопроектъ, имала се е въ видъ основната мисль, че за функционирането на сѣдебнитѣ пристави трѣбва да се прѣдпишатъ такива правила, които би имъ доставяли всички сръдства за успѣшното изпълнение на сѣдебнитѣ рѣшения и въ сѣщото врѣме би обез-

печавали интереситѣ на страната, въ полза на която рѣшението ще се привежда въ изпълнение, като ограждаватъ и правата на страната, сръбцу която изпълнението ще става.

Занятията на сѣдебнитѣ пристави сѣ доста подробно опрѣдѣлени въ закона за гражданското и углавно сѣдопроизводства, тѣй щото достатъчно е ако законътъ за сѣдебнитѣ пристави само се позове на тия процесуални закони (чл. 3).

За да се прѣдотврати присвоиването и злоупотреблението на сумитѣ, които би постѣпли въ рѣцѣтѣ на сѣдебнитѣ пристави по изпълнението на рѣшения, всѣкой, който желае да постѣпи на тая длѣжностъ, трѣбва да прѣдстави залогъ или порѣчителство за обезпечение на врѣдитѣ, които би послѣдвали отъ дѣйствието му. Размѣрътъ на залога или порѣчителството е опрѣдѣленъ въ закона за гаранцитѣ на чиновницитѣ. — Понеже колкото е по-голѣмъ размѣрътъ на залога, който сѣдебнитѣ пристави трѣбва да даватъ, толкова по-голѣма гаранция ще прѣдставлява за частнитѣ лица институтътъ за сѣдебнитѣ пристави, то първоначално се прѣдполагаше да се увеличи размѣрътъ на залога, прѣдвиденъ въ закона за гаранцитѣ на чиновницитѣ. Но като се взе прѣдъ видъ, отъ една страна, че изискването на твърдѣ голѣмо порѣчителство би могло да затрудни привлечаването на тая длѣжностъ способни и подготвени лица, а отъ друга страна, че споредъ новитѣ наредби на законопроекта, сѣдебнитѣ пристави ще получаватъ на рѣцѣтѣ си само твърдѣ незначителни суми и ще бѣдатъ длѣжни незабавно да ги внасятъ по принадлежностъ, то по тия съображения призна се, че размѣрътъ на залога може да си остане сѣщиятъ (чл. 4).

Прѣдъ видъ на важността и специалността на занятията на сѣдебнитѣ пристави, необходимо е послѣднитѣ да полагатъ клетва при постѣпването на длѣжностъ. За по-голѣма тържественостъ на тоя обредъ сѣдебнитѣ пристави полагатъ клетва въ общото събрание на сѣда (чл. 6).

При туй необходимо е изрично да се установи, че сѣдебнитѣ пристави нѣма право самъ да мѣнява назначеното му мѣстосѣдалище (чл. 10).

Сѣдебнитѣ пристави иматъ особенъ знакъ, който тѣ сѣ длѣжни да носятъ при изпълнението на своитѣ обязанности. Тоя знакъ е необходимъ както за да постави всѣкого въ извѣстностъ за званието на сѣдебния приставъ, тѣй и за да подбужда къмъ изпълнение на законнитѣ му трѣбвания (чл. 11).

Понеже въ нѣкои мѣстности, по числото и важността на дѣлата, които подлежатъ на изпълнение, сѣдебнитѣ пристави ще иматъ много повече работа, отколкото въ други мѣстности, то справедливо е приставитѣ да се раздѣлятъ на разреди и да имъ се опрѣдѣли заплата споредъ разреда. Инакъ, въ нѣкои мѣстности нѣма да се намѣрятъ сѣдебни пристави, а въ други ще се оказатъ твърдѣ много желающа да заематъ тая длѣжностъ. По това съображение чл. 13 постановява, че сѣдебнитѣ при-

стави се раздѣлять на разреди и получаватъ заплата по бюджета.

Чл. 14 постановява, че по изпълнителни дѣйстви вънъ отъ мѣстожителството си, сѣдебнитѣ пристави получаватъ пѣтни пари — това, което е досущъ справедливо. Но за да се прѣдотвратятъ злоупотребленията, които доста често сѣ ставали отъ страна на сѣдебнитѣ пристави, когато отиватъ по изпълнение едновременно на нѣколко дѣла въ една и сѣща мѣстностъ, чл. 15 постановява, че тѣ нѣматъ право да получатъ пѣтнитѣ пари по всѣко едно отъ тия дѣла, а трѣбва да разпрѣдѣлятъ тия пари равномерно между всичкитѣ дѣла.

Правото на сѣдебния приставъ, въ случай на съпротивление срѣщу неговитѣ распорѣждания, да иска сѣдѣйствието на полицията, е прѣко послѣдствие на задължението на мѣстната полицейска властъ да възстановява нарушения редъ; а тъй като общата полиция може, въ извънредни случаи, да иска военна сила, то необходимо е да се прѣдостави сѣщото право и на сѣдебнитѣ пристави, особено прѣдъ видъ на това, че тѣ понякога ще бѣдатъ принудени да приематъ по изпълнението мѣрки, които лесно би могли да възбудятъ съпротивление, дори насилствено, като напр. при прѣдаването на вискателя имуществото на длѣжника и пр. (чл. 16).

Опрѣдѣлениятъ въ чл. чл. 17 и 18 редъ, по който сѣдебнитѣ пристави ще дѣйствуватъ, е установенъ за констатиране събитията на указаното имъ противодѣйствие или нанесеното имъ оскѣрбление, а така сѣщо отказването на полицейската властъ да изпълни законното имъ искане.

При всичко че прѣстѣпленията, за които е дума въ чл. 19, попадатъ подъ общитѣ распорѣждания на наказателния законъ, обаче въ тоя членъ е направено изрично и положително указание на наказателнитѣ постановления, за да не остава никакво недоумѣние относително сравнението на сѣдебнитѣ пристави въ туй отношение съ другитѣ установени власти.

Чл. чл. 20, 22 и 23 иматъ за цѣль да обезпечатъ бързота и безпристрастие въ движението на изпълнителния процесъ, а така сѣщо съблюденіе на основното правило въ гражданския процесъ — *ne procedat ex officio*.

За усилване контрола надъ сѣдебнитѣ пристави, чл. 25 възлага на прѣдседателитѣ на окръжнитѣ сѣдилища и мировитѣ сѣдии задължение да правятъ по-често ревизии въ канцеларнитѣ на сѣдебнитѣ пристави. По сѣщото съображение, Министерството на Правосѣдието ще распорѣжда, чрѣзъ надлежнитѣ финансови инспектори, да ставатъ внезапни ревизии на приставитѣ.

Освѣнъ обикновенитѣ книги, които сѣдебнитѣ пристави водятъ, полезно и необходимо е да имъ се възложи воденето още на двѣ книги, а именно: книга описъ на дѣлата и книга за движението на собствеността при публичнитѣ продажби. Първата отъ тия книги е

нужна за да може да се слѣди за хода на дѣлата, които се завеждатъ у сѣдебния приставъ, а втората, която ще съставлява едно нововведение, ще служи да се слѣди за економическото положение на населението, а главно да се знае колко недвижими имоти се продаватъ въ годината, какъвъ процентъ съставляватъ тѣ отъ всичката работна земя, по чии вѣискания се продаватъ, колко сѣмейства оставатъ безъ земи, колко имоти се купуватъ отъ селяни, колко отъ граждани и колко отъ професионални купувачи, сир. такива, които купуватъ имоти за нищожни цѣни (чл. 26).

По чл. 29, жалбитѣ срѣщу неправилни дѣйстви на сѣдебнитѣ пристави се разглеждатъ отъ прѣдседателитѣ на окръжнитѣ сѣдилища и, въ извѣстни случаи, отъ мировитѣ сѣдии. Тоя членъ има въ видъ ония именно жалби, които се отнасятъ до личнитѣ дѣйстви на сѣдебнитѣ пристави, т. е. жалбитѣ отъ дисциплинарно свойство, които се подаватъ съ цѣль за привлечане приставитѣ подъ дисциплинарна отговорностъ за допуснатитѣ отъ тѣхъ неправилни дѣйстви, бавностъ или опущения. Отъ само себе си се разбира, че жалби за неправилно изпълнение на рѣшенията могатъ да се подаватъ и въ сѣда (чл. 848 и 146 гражд. сѣдонр.). Но законътъ прави една разлика относително подсѣдността, а именно: въ всички случаи, когато въ жалбата се изказва искане да се привлече сѣдебниятъ приставъ подъ отговорностъ, безъ да се заявява нѣкаква молба за поправяне или отмѣнение на неправилнитѣ дѣйстви, тя подлежи на разглеждане отъ прѣдседателя на сѣда или мировия сѣдия. Въ всички други случаи, т. е. когато въ жалбата се заявява и молба за отмѣнение на неправилнитѣ дѣйстви, тя подлежи на разглеждане отъ надлежния сѣдъ. Чл. 29 отъ законопроекта има за цѣль собствено да обезпечи бързото разглеждане и рѣшаване на дѣлата, заведени срѣщу сѣдебнитѣ пристави за неправилни дѣйстви и опущения по службата.

Понеже молбитѣ, които се подаватъ на сѣдебнитѣ пристави по изпълнението, се отнасятъ до частнитѣ интереси на лицата, то нѣма никакво основание да се освобождаватъ отъ гербовия сборъ, съ който се облагатъ подобни книжа, които постѣпватъ въ други сѣдебни и административни учрѣждения. Колкото се касае до жалбитѣ за бавностъ и неправилни дѣйстви на приставитѣ, понеже тия книжа се отнасятъ до въпроси отъ общественъ редъ, то освобождението имъ отъ гербовъ сборъ се явява справедливо (чл. 30 и 31.)

Всѣкой знае какво грамадно значение има за правилното функциониране на сѣдебно-изпълнителния институтъ заниманието на важнитѣ приставски длѣжности отъ лица съ доказана способностъ, знание и честностъ. Прѣдъ видъ на това, първоначално се прѣдполагаше да се означатъ точно въ законопроекта положителнитѣ и отрицателни качества, които трѣбва да притежава лицето, което желае да постѣпи на длѣжностъ сѣдебенъ

приставъ. Обаче, отпослѣ подобно означение се призна за не нужно, тъй като въ новия законъ за сѣдоустройството доста сполучливо сж означени условията, които трѣбва да удовлетворява кандидатътъ за сѣдебенъ приставъ. Едно отъ тия условия за лицата, които не притежаватъ юридическо образование, състои въ полагането на особенъ изпитъ за тая длѣжностъ прѣдъ специална комисия по установената отъ Министерството на Правосѣдието програма.

Чл. чл. 32—40 установяватъ размѣра на бериитѣ по изпълнението на сѣдебнитѣ рѣшения и присѣди. Тия бериитѣ сж почти сжщитѣ, които се взематъ и сега, съ тая само разлика, че по законопроекта, тѣ ще се взематъ въ полза на държавното съкровище.

Едвали е пужно да се настоява върху особена важностъ, която добрата уредба на института за сѣдебнитѣ пристави прѣдставлява.

София, октомврий 1902 г.

Министъръ на Правосѣдието: Д-ръ А. Радевъ.

Законопроектъ

за сѣдебнитѣ пристави.

I.

Общи положения.

1. При всѣки окръженъ сѣдъ има опрѣдѣлено число сѣдебни пристави.

Числото на сѣдебнитѣ пристави се опрѣдѣля въ бюджета.

2. Сѣдебнитѣ пристави дѣйствуватъ въ прѣдѣлитѣ на участѣцитѣ си. Разпрѣдѣлението на сѣдебния окръгъ на изпълнителни участѣци става отъ общото събрание на окръжния сѣдъ, което опрѣдѣля границитѣ на тия участѣци и назначава на всѣки сѣдебенъ приставъ, въ прѣдѣлитѣ на участѣка, мѣстосѣдалището му.

Постановлението на сѣда за това разпрѣдѣление се изпраща въ Министерството на Правосѣдието за утвърждение и се публикува за всеобщо знание.

3. На сѣдебнитѣ пристави се възлага изпълнението на опрѣдѣленията и рѣшенията на сѣдилицата въ Княжеството, на присѣдитѣ, съ които се налага глоба, или се присѣжда парично възнаграждение, и на другитѣ актове, на които изпълнението е отнесено къмъ тѣхнитѣ обязанности, съгласно съ гражданското и углавно сѣдопроизводство.

4. При встъпване въ длѣжностъ сѣдебниятъ приставъ прѣдставя на сѣда, при който е назначенъ, установения залогъ или порѣчителство, съгласно съ закона за гаранцитѣ на чиновницѣтѣ.

5. Ако залогътъ на сѣдебния приставъ се изчерпи напълно или отчасти поради причинени отъ него врѣди или загуби, или поради други неправилни дѣйствия, или пъкъ ако порѣчителитѣ му прѣстанатъ да отговарятъ за него, отстранява се

отъ длѣжностъ отъ Министра на Правосѣдието, додѣто внесе новъ залогъ или прѣдстави нови порѣчителитѣ. Ако до единъ мѣсецъ отстранениятъ не внесе новъ залогъ или не прѣдстави новъ порѣчителъ, уволнява се отъ длѣжностъ.

6. Сѣдебниятъ приставъ, слѣдъ като даде установената въ чл. 5 гаранция, прѣди да встъпи въ длѣжностъ, полага въ общо събрание на окръжния сѣдъ прѣдвидената въ чл. 133 отъ закона за сѣдоустройството клетва.

7. Сѣдебнитѣ пристави иматъ особна канцелария въ означенитѣ имъ отъ сѣда участѣци съ по единъ писаръ и разсилитѣ, на които заплатата се прѣдвизда въ бюджета.

8. Сѣдебниятъ приставъ е длѣженъ въ опрѣдѣленитѣ отъ сѣда часове да се намира постоянно въ канцеларията си, а при отиване по изпълнение да извѣстява съ обявление на вратата за врѣмето на отсъствието си.

Забѣлѣжка. Сѣдебниятъ приставъ не може да извършва служебни дѣйствия въ неприсѣствени дни, освѣтъ въ извънредни случаи и по заповѣдъ на надлежния сѣдъ.

9. Когато сѣдебниятъ приставъ се отстранява отъ длѣжностъ по каквато да е причина, неговитѣ обязанности се възлагатъ врѣменно отъ Министра на Правосѣдието на другъ сѣдебенъ приставъ.

Забѣлѣжка. Отстранениятъ отъ длѣжностъ сѣдебенъ приставъ не получава заплатата за всичкото врѣме на отсъствието му.

10. Прѣмѣстването на сѣдебнитѣ пристави отъ единъ участѣкъ въ другъ става отъ Министра на Правосѣдието.

11. При изпълнението на служебнитѣ си обязанности, сѣдебниятъ приставъ носи особенъ знакъ, който се опрѣдѣля отъ Министра на Правосѣдието.

12. За прилагане върху призовкитѣ и всички други книжа, които издава, сѣдебниятъ приставъ има печатъ съ изображение на държавния гербъ и съ надписъ на около: „печатъ на пристава при . . . окръженъ сѣдъ“.

II.

За правата и длѣжноститѣ на сѣдебнитѣ пристави.

13. Сѣдебнитѣ пристави се раздѣлятъ на разреди и получаватъ заплатата по бюджета.

14. По изпълнителни дѣйствия внѣ отъ мѣстожителството си, сѣдебнитѣ пристави получаватъ пѣтни пари за отиване и връщане по 30 ст. на километъръ.

Когато пътуването става по желѣзницата, сѣдебниятъ приставъ получава пари за билетъ отъ III класъ.

Пѣтнитѣ пари се внасятъ прѣдварително отъ вискателя, но окончателно се взематъ отъ длѣжника.

15. Когато мѣстноститѣ, въ които дѣйствува сѣдебниятъ приставъ, сж разположени така, щото трѣбва да минува отъ една въ друга, нѣма право да прѣсмѣта пѣтнитѣ пари отъ мѣстожителството си до всѣка мѣстностъ, въ която трѣбва да отиде по

изпълнение, но трябва да прѣсмѣта тия пари върху цѣлото разстояние, което има да мине съ изпълнението, и да разпрѣдѣли общата сума на пѣтнитѣ пари между всѣко дѣло съразмѣрно съ разстоянието на всѣка мѣстност отъ мѣстожителството си. Когато се изпълняватъ едновременно въ сѣщата мѣстност нѣколко рѣшения, той е длъженъ да разпрѣдѣли на равни части между всѣко едно отъ тия рѣшения пѣтнитѣ пари, които се припадъватъ до мѣстността.

16. Въ случай на съпротивление, указано на сѣдебния приставъ, той има право да иска съдѣйствието на мѣстната полицейска властъ, която е длъжна да му укаже такова незабавно. Ако съпротивлението не бѣде отстранено отъ полицията, то повикването на военната сила става по общия установенъ редъ.

17. За всѣко противодействие на сѣдебния приставъ или за нанесеното му оскърбление, въ врѣме на изпълнение на служебнитѣ му обязанности, той състави протоколъ, подписанъ отъ свидѣтели, а така сѣщо отъ чиновницѣ на мѣстната полиция, ако сѣ присѣтствували. Тоя протоколъ сѣдебниятъ приставъ прѣдставя на надлежния прокуроръ.

18. По сѣщия начинъ се съставя отъ сѣдебния приставъ и се прѣдставя на надлежния прокуроръ особенъ протоколъ и въ тоя случай, когато полицейската властъ не изпълни искането на пристава за съдѣйствие.

19. Всѣко нанесено на сѣдебния приставъ оскърбление, въ врѣме когато изпълнява служебнитѣ си обязанности, и всѣко съпротивление на законнитѣ му разпореждания се счита за прѣстѣпление противъ властѣта и се наказва по чл. чл. 144, 145 и 236 отъ наказателния законъ. При това виновниятъ се осѣжда да заплати загубитѣ, ако такива сѣ станали, отъ възвръщането да се изпълни рѣшението.

20. Сѣдебниятъ приставъ е длъженъ, щомъ му се прѣдаде изпълнителенъ листъ, незабавно още сѣщия денъ, или най-късно слѣдующия денъ, да изпрати на длъжника призовка за доброволно изплащане. Тая призовка трябва да носи подписа и печата на сѣдебния приставъ. Опрѣдѣлениятъ въ нея срокъ за доброволно изплащане на дълга въ никой случай не може да бѣде по-дълъгъ отъ седемъ дена.

21. За всѣка получена сума по изпълнението, сѣдебниятъ приставъ незабавно издава на лицето, което му е внесло сумата, формална квитанция, която трябва да носи подписа и печата му.

22. Сѣдебнитѣ пристави не могатъ да извършватъ каквито и да сѣ служебни дѣйствия касателно до жепитѣ си (и слѣдъ развода) и роднинитѣ си по права линия, безъ ограничение на степенитѣ, по сѣребърна — до трета степенъ, и по сватовство до втора степенъ, включително.

23. Сѣдебнитѣ пристави сѣ длъжни, подъ страхъ на отговорностъ, да не пристѣпватъ къмъ изпълнение на опрѣдѣления, рѣшения и присѣди, безъ да имъ сѣ прѣдставени за тѣхъ самитѣ изпълни-

телни листове съ писмена молба, нито да измѣняватъ сами способитѣ на изпълнението, безъ формална за това молба отъ вискателя или неговия повѣреникъ.

24. Призовкитѣ или съобщенията по изпълнението, относително до чужди подданици, сѣдебнитѣ пристави сѣ длъжни да изпращатъ чрѣзъ надлежния градоначалникъ или окръженъ управителъ, който незабавно се разпорежда за тѣхното съобщение по принадлежностъ.

25. Прѣдседателитѣ на окръжнитѣ сѣдилища, а сѣщо и мировитѣ сѣдии, когато се изпълняватъ рѣшения, издадени отъ тѣхъ, наблюдаватъ за изпълнението, съобщаватъ на министра за забѣлѣженитѣ опущения и неправилности, даватъ ходъ на исканията, които имъ се отправятъ, относително изпълнението, отъ заинтересованитѣ. Тѣ сѣ длъжни да правятъ ревизии въ канцелариятъ на сѣдебнитѣ пристави поне веднажъ въ мѣсеца. Министерството на Правосѣдието, отъ своя страна, разпорежда, чрѣзъ надлежнитѣ финансови инспектори, да ставатъ внезапни ревизии на приставитѣ. За допуснатитѣ отъ тѣхъ опущения и передовности, Министерството на Правосѣдието може направо да ги наказва съ глоба, независимо отъ другитѣ дисциплинарни наказания, на които тѣ подлежатъ.

26. Сѣдебнитѣ пристави сѣ длъжни да водятъ точно и ясно слѣднитѣ книги: дневникъ за входящи книжа; дневникъ за изходящи книжа; квитанционна книга за паричнитѣ суми, които се получаватъ по изпълнението; книга за бериитѣ, които тѣ събиратъ по изпълнението; касова книга; депозитна книга; книга за движението на собственостѣта при публичнитѣ продажби; азбученъ указателъ и разносна книга. Тѣзи книжа имъ се изпращатъ отъ Министерството на Правосѣдието провървени, номерирани и подпечатани съ печата на министерството.

27. Сѣдебнитѣ пристави не могатъ да получаватъ по изпълнението сума по-голяма отъ сто лева. Длъжницитѣ, както и купувачитѣ по изпълнителни дѣла, внасятъ дължимитѣ отъ тѣхъ суми, когато надминуватъ сто лева и когато отсъствува вискателътъ, въ Банката, или въ земледѣлческитѣ каси, а на приставитѣ прѣдаватъ удостоверения за внесениѣ суми. Слѣдъ като се утвърди продажѣта или слѣдъ като стане разпрѣдѣление на сумитѣ, въ случай на съединението на нѣколко дѣла, приставитѣ издава на кредиторитѣ платежни заповѣди, възъ основание на които тѣ си получаватъ сумитѣ отъ Банката или касата. Сумитѣ се считатъ вложени безсрочно съ текуща лихва въ полза на правоимѣющитѣ.

28. Сѣдебниятъ приставъ не може да държи у себе си повече отъ 500 л. Щомъ се събере такава сума, той е длъженъ незабавно да я внесе въ ковчежничеството по установения редъ. Сѣбранитѣ докрая на мѣсеца суми се внасятъ въ ковчежничеството, колкото и да сѣ. Тѣ се внасятъ не по-късно отъ третия денъ на слѣдующия мѣсець.

29. Жалби срещу неправилни дѣйствия на съдебните пристави, а също и жалби за бавност, се подават както на прѣдседателитѣ на окръжнитѣ сѣдилища, тъй и на мировитѣ сѣдии, когато се касае за изпълнението на рѣшения, издадени отъ тѣхъ. Тия жалби се разглеждатъ въ най-кратко врѣме.

30. Молбитѣ, които се подаватъ на приставитѣ по изпълнението, се облѣпватъ съ гербова марка отъ 50 ст.

31. Жалбитѣ за бавност и неправилни дѣйствия на приставитѣ се освобождаватъ отъ гербовъ сборъ.

III.

За беритѣ по изпълнението на съдебнитѣ рѣшения и присѣди.

32. За всѣка призовка, която издава съдебниятъ приставъ, взема се по единъ левъ.

33. За извършване описъ на движимо имущество взема се:

а) когато цѣната не надминува	200 л.	1 л.
б) " " " "	400 " "	2 " "
в) " " " "	800 " "	4 " "
г) " " " "	1.200 " "	6 " "
д) " " " "	1.600 " "	8 " "
е) " " " "	2.000 " "	10 " "
за всѣка хиляда отгорѣ надъ	2.000 " "	по 1 " "

34. За сваляне печатитѣ, когато едно движимо имущество се освобождава отъ секвестръ, както и за прилагане на печатитѣ въ тия случаи, когато запечатването или разпечатването става отдѣлно отъ описа на имуществото, взема се по 50 ст. за всѣки сваляне или ударенъ печатъ.

35. При описа на недвижими имоти за всѣки имотъ или отрѣзъ, описанъ отдѣлно, взема се:

когато цѣната на имота не надминува	500 л.	1 л.
" " " " " "	1.000 " "	2 " "
" " " " " "	2.000 " "	4 " "
" " " " " "	4.000 " "	8 " "
" " " " " "	8.000 " "	16 " "
" " " " " "	12.000 " "	24 " "
" " " " " "	15.000 " "	30 " "
" " " " " "	20.000 " "	40 " "

а отъ тая сума нагорѣ по единъ левъ за всѣки 1.000 л.

36. Също такава такса и въ сѣкия размѣръ, каквато се взема при описа на движими и недвижими имоти, взема се и за произвеждане търгъ върху такива имоти.

37. За протоколъ, чрѣзъ който се прѣдава секвестрирано имущество или се отрежда да се прѣнесе въ особно помѣщение, взема се:

когато цѣната на имота не надминува	2.000 л.	1 л.
" " " " " "	8.000 " "	2 " "
" " " " " "	20.000 " "	3 " "
отъ тая сума нагорѣ	—	4 " "

38. За даване на вискатели, на длѣжника, на пазителя на секвестрирано имущество или нѣкому другиму извлѣчения или прѣписи отъ описа на

имуществото, или удостоверение, че се е изпро- водила на длѣжника призовка за изпълнение, плаща се за всѣки листъ отъ дадения документъ по единъ левъ. За непълненъ листъ се плаща като за пълненъ.

Всички тия книжа се облѣпватъ съ гербова марка отъ единъ левъ.

39. За въвеждане въ владѣние на недвижимъ имотъ, когато цѣната му не надминава 500 л., плаща се 3 л.; когато цѣната не надминава 1.000 л., плаща се 5 л., а за повече отъ 1.000 л. — 10 л.

40. Всичкитѣ означени до тукъ суми се плащатъ прѣдварително отъ вискателя и послѣ се взематъ отъ длѣжника заедно съ сумата, на която е той осъденъ.

41. Държавнитѣ учрѣждения се освобождаватъ отъ плащане беритѣ по изпълнението, но плащатъ пѣтнитѣ пари на общо основание.

42. Съ настоящия законъ се отмѣнява закона за съдебнитѣ пристави, утвърденъ съ указъ отъ 20 декемврий 1884 г., подъ № 299, и всичкитѣ други закони, правила и наредби, които противорѣчатъ на него.

Гр. София, октомврий 1902 г.

Министръ на Правосъдието: Д-ръ А. Радевъ."

Н. Христовъ: Г-да народни прѣдставители! Въ чл. 13 отъ настоящия законопроектъ за съдебнитѣ пристави е казано по какъвъ начинъ може да се плаща на приставитѣ пѣтнитѣ при изпълняване длѣжността си. Когато въ него сѣ изброени редъ такси, при едно малко дѣло тѣзи такси може да се равняватъ на сумата, която се иска, а именно: за заявлението, което ще се подаде до съдебния приставъ, се налага $\frac{1}{2}$ л. гербова марка; за доброволни призовки 2 л., за извършване на описъ 1 л., за туряне печати, ако отидатъ да налагатъ запоръ на нѣкой имотъ, вмѣсто единъ, въ интереса на пристава е да удари 10; но да положимъ, че ще удари 4 печати и ще вземе само за печати 2 л., така също и за сваляне на печата пакъ му се дава право и ще вземе още 2 л.; за произвеждане продажба, и таксата, която е взелъ при описа на движимия или недвижимия имотъ, ще се вземе и на търга, когато се произвежда, значи 1 л., ако е до 200 л. дѣлото. За протокола, чрѣзъ който се прѣдава секвестрираниятъ имотъ или се остави на особено мѣсто, пакъ до 2.000 л. се взема 1 л. такса; за даване прѣписъ на вискателя или на друго лице, или удостоверение въ смисълъ, че е прѣдадена призовка доброволна на длѣжника, и този прѣписъ се таксира съ 1 л. такса и се облѣпва съ 1 л. гербовъ сборъ. Събрани всички тѣзи такси, прѣсметнато за една длѣжима сума до 200 л., възлизатъ на 11 л. и 50 ст. Ако вземемъ за норма едно село, отстояще отъ постоянното мѣстожилище на съдебния приставъ на 50 км. и обратно 50 км., значи 100 км., по 30 ст., правятъ 30 л., плюсъ 11 л. и 50 ст., значи 41 л. и 50 ст. трѣбва да излѣзатъ разноски по туй дѣло. Ако приставството

намъри у взискатели недвижимъ имотъ, оцѣненъ и да струва не повече отъ 20 л., този имотъ ще се продаде, но вмѣсто да се намали, да кажемъ, отъ 50 л. на 30 л. сумата, въ такъвъ случай ще се приспадне 20 л. и ще останатъ 21 л. и 50 ст. отъ разносикитѣ, които ще се приложатъ къмъ дълга отъ 50 л., и, вмѣсто да останатъ 30 л. — дългътъ порасналъ на 71 л. и 50 ст. И ако повтори и потрети приставътъ по сѣщия начинъ, тогава ние ще имаме единъ дългъ отъ 50 ст. станалъ на 100—150 л. И слѣдъ туй ще бѣде принуденъ взискателътъ най-послѣ да продаде нивитѣ, ливадитѣ, па дори и къщата на длъжника, когато, споредъ стария законъ за сѣдебнитѣ пристави и тѣхнитѣ помощници, бериитѣ сж били по-малко отъ тѣзи, които се събиратъ сега. Сѣдебнитѣ пристави се ползватъ съ една частъ отъ бериитѣ. Азъ зная много околии, дѣто е развито вземането-даването и, по случай на неурожая въ нѣколко години наредъ, вземанията и даванията почнаха повече да се извършватъ чрѣзъ сѣдебнитѣ пристави. Въ такъвъ случай само съ едната частъ, която се даваше на сѣдебнитѣ пристави отъ такситѣ, тѣ можеха да си докаратъ 700—90 л. мѣсечна заплата съ тѣзи такси. А колко по-че сега, когато тѣзи такси, както гледаме, сж сравнително $\frac{1}{4}$ частъ отъ километрическитѣ, които настоящиятъ законъ отрежда и дава право на сѣдебнитѣ пристави да ги взематъ. Значи, при $\frac{1}{4}$ частъ тѣ сж докарвали 700—800 л. мѣсечна заплата, а при тия пѣтти тѣ трѣбва да си докарватъ нечрѣзмѣнно една генералска заплата. Азъ мисля, че всичкитѣ тѣзи бери, които, разбира се, ги изброихме, ще се отразятъ върху гърба на длъжника, а пъкъ засега ние знаемъ, че цѣлиятъ български народъ е обрѣмененъ, е потъналъ въ борчове и по случай на неурожайнитѣ години изплащането почна да става и продължава да става чрѣзъ сѣдебнитѣ пристави. Съ това ние, вмѣсто да ги улеснимъ, да имъ помогнемъ да си изплатятъ борchoветѣ по-лесно, ще ги накараме да продаватъ имотитѣ си и плащатъ такси, бери и километрически и така ще ги туряме въ джобовитѣ на сѣдебнитѣ пристави. Като е така, азъ прѣдлагамъ отъ моя страна, вмѣсто километрическитѣ, да се измѣни този членъ въ смисълъ да се увеличи възнаграждението, или да се опрѣдѣли едно възнаграждение вѣнъ отъ заплата съ 20 или 30 л. мѣсечно, отъ които да се ползватъ сѣдебнитѣ пристави, безъ да взематъ километрически отъ дѣлата при изпълнението.

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Това ще стане, когато се разглежда законопроектътъ членъ по членъ.

Н. Христовъ: Азъ това го говоря, за да го има прѣдъ видъ комисията. Защото най-сетнѣ въ чл. 15 ако и да е казано, че сѣдебнитѣ пристави нѣма да прѣсмѣтатъ разстоянието отъ едно село до друго, но ние въ такива случаи знаемъ какво вър-

шатъ сѣдебнитѣ пристави. Отивашъ му на вратата, той ще те мѣчи, ще цѣка дѣлата съ изпълнението едно по едно, за да вземе по всичкитѣ километрически. И той нѣма да изпълни това, което пише законътъ. Затуй азъ прѣдлагамъ втори пътъ, вмѣсто километрически, да се увеличи заплата имъ безъ да иматъ право на друго.

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Понеже никой не иска думата, полагамъ въпроса на гласуване. Моля ония г. г. прѣдставители, които приематъ по принципъ законопроекта за сѣдебнитѣ пристави, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Събранието приема.

Съгласно чл. 46 отъ вътрѣшния правилникъ този законопроектъ ще се изпрати въ надлежната комисия.

Слѣдва по дневния редъ законопроектътъ за измѣнение чл. 75 отъ закона за нотариуситѣ. Моли г. секретаря да го прочете.

Секретаръ П. Шоповъ: (Чете.)

„Обяснителна записка

къмъ законопроекта за измѣнение чл. 75 отъ закона за нотариуситѣ.

Съ прѣдлагаемото измѣнение или по-добръ допълнение на чл. 75 отъ закона за нотариуситѣ се гони цѣльта да се въведе до извѣстна степенъ публичностъ въ актовитѣ книги на нотариуситѣ и мировитѣ сѣдии. То ще бѣде една стѣпка напредъ въ създаването и у насъ на поземелни книги, съ който въпросъ повѣреното ми министерство отъ нѣколко години вече е заето и разрѣшенното на който ще бѣде една отъ най-важнитѣ задачи на бѣдѣщото наше законодателство, на редъ съ създаването и на нови закони за собствеността и за ипотекиитѣ. Много отъ сѣществующитѣ досега злоупотрѣбления въ прѣхвърлянето собствеността на недвижимитѣ имоти ще се прѣмахнатъ, ако се обезпечи на всички, до които това се касае, възможността да знаятъ, на чие име е записанъ въ даденъ моментъ извѣстенъ недвижимъ имотъ и какви тѣгости тежатъ върху него. Безъ съмнѣние, и изпълнението на прѣдлагаемото допълнение къмъ закона за нотариуситѣ ще прѣдизвика, особено на първо врѣме, голѣми мѣкотии, но това ще бѣде вече работа на министерството да даде нужнитѣ наставления на нотариуситѣ и мировитѣ сѣдии, за да може при сегашния персоналъ на тия учрѣждения да се обезпечи на заинтересованитѣ лица възможность да правятъ справка и да искатъ прѣписи отъ актовитѣ книги, въ които се записватъ прѣхвърлянето на собствеността и ипотекиитѣ върху недвижими имоти, както и отъ задрѣжителната книга.

София, октомврий 1902 г.

Министъръ на Правосуд. то: Д-ръ А. Радевъ.

Законопроектъ

за изменение на чл. 75 отъ закона за нотариуситѣ.

Чл. 75 се изменява така: изключение отъ уставенитѣ правила въ прѣдидущитѣ два члена се допуска: 1) за лицата отъ съдебното вѣдомство съ надлежащитѣ удостоверения, че справкитѣ и прѣписитѣ сѣ необходими тѣмъ за изпълнение на служебна обязаностъ, и 2) за частни лица, ако на това сѣ съгласни странитѣ, или когато правото за получаване на справкитѣ или прѣписитѣ е прѣдоставено съ съдебно опрѣдѣление, или пъкъ и безъ такова опрѣдѣление, ако се касае да се направи справка или вземе прѣписъ отъ актовитѣ книги, въ които сѣ записани договоритѣ, извършени съгласно чл. чл. 31 и 33 отъ настоящия законъ.

Прѣседателствующъ Д. К. Поповъ: Полагамъ въпроса на гласуване. Моля онѣзи г. г. прѣдставители, които приематъ по принципъ законопроекта за изменение чл. 75 отъ закона за нотариуситѣ, да вдигнатъ ръка. (Болшинство.) Събраниято приема.

Ще се пристъпи къмъ четене на законопроекта за изменение чл. чл. 95, 106 п. 7, 110, 113, 123, 140 и 144 отъ съдопроизводството по уголовни дѣла, които сѣ подсѣдни на мировитѣ сѣдии.

Секретаръ П. Шоповъ: (Чете.)

„Изложение на мотивитѣ

къмъ законопроекта за изменение на чл. чл. 95, 106 п. 7, 110, 113, 123, 140 и 144 отъ съдопроизводството по уголовни дѣла, които сѣ подсѣдни на мировитѣ сѣдии.

Последната алинея на чл. 95 съставлява изключение отъ общия редъ за обтѣжване на съдебнитѣ постановления. Това изключение не се оправдава съ нищо. То не е въ полза ни за странитѣ, ни за производството на дѣлото и на практика прѣдизвиква прѣрекания между странитѣ и мировитѣ сѣдии по въпроса, дали е заявено или не неудоволствие въ 24 часа отъ обявяването на присѣдата. За странитѣ, безспорно, е по-удобно, ако правото имъ за обтѣжване постановената присѣда се поставяше въ зависимостъ отъ подаването на жалба въ течението на двѣнедѣлния срокъ отъ обявяването на присѣдата, отъ съблюденiето на тая само формалностъ, а не и на друга още прѣдварителна, състояща въ лично явяване прѣдъ сѣдiята въ течение на 24 часа и заявяване на неудоволствие. Тая последната формалностъ е отегчителна не само за странитѣ, които могатъ да намѣрятъ сѣдiята въ работа и да чакатъ съ часове, за да направятъ устно заявление за неудоволствие, но и за сѣдiитѣ, които се поставятъ въ задължение да изслушватъ заявленията и да ги от-

бѣлѣжаватъ въ протоколитѣ, а това имъ отнима и врѣме, и трудъ, което би могли да употребятъ съ полза за друга работа. При това не рѣдки сѣ случаетѣ, когато устното заявление е пропуснато да се отбѣлѣжи въ протокола, а послѣдствiята отъ стореното опущение сѣ прѣрекания между сѣдiята и страната, оплакване, нареждане на слѣдствие и извършване на редъ други дѣйствия никому нежелателни, прѣдизвикани отъ съблюденiето на една формалностъ безполезна и излишна. Всички тия послѣдствiя се отстраняватъ съ прѣмахването последната алинея на чл. 95. Въ свръзка съ изменението на чл. 95 се прави изменение на чл. 106 п. 7, въ който пунктъ първата алинея съ съдържание: „изявяване неудоволствие противъ присѣдата“ се прѣмахва.

Въ свръзка съ изменението чл. 95 се прави изменение и на чл. 110, въ който се изхвърля пасажътъ: „ако изяви неудоволствие противъ присѣдата“.

Първата алинея на чл. 113 съдържа едно задължение за мировитѣ сѣдии, което съставлява изключение отъ общия редъ. Мировитѣ сѣдии се задължаватъ да издаватъ разписки за получаването на отзивитѣ, а това е едно недовѣрие въ сѣдiитѣ, едно подозрѣние въ тѣхъ, че тѣ могатъ да скриватъ отзивитѣ и да оцѣтватъ правото на обтѣжване, съ което се ползватъ странитѣ, недовѣрие съ нищо неоправдано и на нищо не основано. Ако за другитѣ съдебни учрѣждения не е задължително приемането на отзива срѣщу разписка, нѣма защо да се постави такава за мировитѣ сѣдии и да се поддържа по този начинъ недовѣрие въ тѣхъ. Прочее, тая алинея на чл. 113, като излишна, се прѣмахва. Но отъ друга страна чл. 113 се допълва съ изрично прѣдписанiе да се провѣрjва дали отзивътъ е подаденъ въ срокъ и да се прѣдставлява въ окръжния сѣдъ, само слѣдъ като се признае, че срокътъ не е пропуснатъ, защото на практика повечето отзиви се изпращатъ въ по-горния сѣдъ безъ такава провѣрка, а това дава поводъ за повръщане на дѣлото и докарва бавностъ въ производството имъ. За да се отстрани тая нередовностъ въ направлението на отзивитѣ, чл. 113 се допълня така, щото да се обърне вниманието на сѣдилището, въ което постъпва отзивътъ, че безъ да се провѣри и признае, че е подаденъ въ срокъ, не може да се изпраща въ окръжния сѣдъ, та по този начинъ се избѣгва досегашната бавностъ въ хода на дѣлата.

Чл. 123 е редактиранъ доста неясно. Отъ съдържанието му мжчно е да се разбере дали въ втората инстанция се допускатъ нови свидѣтели или не. На практика много окръжни сѣдилища не допускатъ нови свидѣтели, а допускатъ само такива, които сѣ били посочени въ първата инстанция, но не сѣ могли да бѣдатъ или призовани, или разпитани по причини, които сѣ извънъ вината на страната, която ги е посочила. Тѣй като подобно разбиране на чл. 123 е въ ущърбъ на правил-

ното отправление на углавното правосъдие и не може да бъде въ мисълта на закона, за да се отстрани честото касиране на присъди вследствие на ограничаване странитѣ въ представление на нови свидѣтели и доказателства, става потребно да се даде една по-ясна и по-пълна редакция на този членъ, въ смисълъ че въ втората инстанция нови свидѣтели и въобще нови доказателства могат да бъдат допускани, стига тѣ да иматъ отношение къмъ дѣлото и да сж съществени за рѣшението му. Отъ друга страна на чл. 123 се дава такава редакция, съ която се вмѣнява въ обязаност на съда да мотивира опрѣдѣлението, съ което отказва да допусне привежданитѣ доказателства, като по такъвъ начинъ се заставлява съдътъ да обсъжда сериозно молбитѣ на странитѣ за представяне на доказателства и да навежда фактическитѣ основания и съображенията си, по които не намира за възможно да ги уважи, защото понастоящемъ на рѣдко съдилищата мотивиратъ опрѣдѣленията си и вследствие на това множество присъди се отмѣняватъ поради немотивиране на опрѣдѣленията, а пъкъ това произхожда отъ отсъствие на изрично прѣдписание въ закона за мотивиране на този родъ опрѣдѣления.

Чл. 140 се допълня, като се внася въ него изрично прѣдписание да се провѣрва жалбата и протестътъ дали сж подадени въ срокъ и да се изпращатъ съ дѣлото въ надлежния по-горенъ съдъ, само слѣдъ като се признае, че срокътъ е спазенъ. Основанията за допълнение на този членъ сж сжичитѣ, които се наведоха по-горѣ, за допълнението на чл. 113.

Въ свързка съ измѣнението на чл. 95 измѣнява се и чл. 144, за да се постави текстътъ на този послѣденъ членъ въ съгласие съ направеното измѣнение въ чл. 95.

София, октомврий 1902 г.

Министъръ на Правосъдието: Д-ръ А. Радевъ.

Законопроектъ

за измѣнение на чл. чл. 95, 106 п. 7, 110, 113, 123, 140 и 144 отъ съдопроизводството по углавнитѣ дѣла, които сж подождни на мировитѣ съдии.

Чл. 95 се измѣнява така: мировиятъ съдия обяснява на участвуващитѣ въ дѣлото лица, въ какви случаи, въ какъвъ срокъ и по кой редъ се позволява да се обтжжва поставената отъ него присъда.

Чл. 106 п. 7 се измѣнява така: прѣдставяне на отзивъ или жалба отъ недоволната страна и обясненията на противната страна; изпровождането на дѣлото въ окръжния съдъ.

Чл. 110 се измѣнява така: полицията, ако намира, че трѣбва да се обтжжи присъдата, прѣдстави за това на прокурора, отъ когото зависи да подаде или не подаде отзивъ на мировия съдия.

Чл. 113 се измѣнява така: слѣдъ като провѣри и признае, че отзивътъ е подаденъ въ срокъ, мировия съдия го прѣпраща въ окръжния съдъ, заедно съ обтжжената присъда и цѣлото производство на дѣлото.

Чл. 123 се измѣнява така: съдътъ не може да откаже да призове свидѣтели, посочени отъ странитѣ, или да приеме прѣдставени отъ тѣхъ доказателства, освѣнъ ако признае, че тѣ нѣматъ отношение или пъкъ сж безъ значение за рѣшението на дѣлото.

Чл. 140 се измѣнява така: слѣдъ като провѣри и признае, че жалбата или протестътъ сж подадени въ срокъ, мировиятъ съдия или окръжниятъ съдъ ги прѣпраща заедно съ обтжжената присъда и цѣлото производство на дѣлото въ надлежния по-горенъ съдъ.

Чл. 144 се измѣнява така: 1) когато противъ неокончателната присъда не е подаденъ въ законния срокъ апелационенъ отзивъ; 2) когато срѣщу окончателната присъда не е подадена жалба или подадената жалба е оставена отъ надлежния съдъ безъ уважение; 3) когато противъ задочната присъда не е подаденъ отзивъ, въ случай че присъдата подлежи на обтжжаване по апелативенъ редъ."

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Полагамъ въпроса на гласуване и моля ония отъ г. г. прѣдставителитѣ, които приематъ по принципъ настоящия законопроектъ, да вдигнатъ ржка. (Болшинство.) Събранието приема.

Г-нъ Министърътъ на Правосъдието има думата.

Министъръ Д-ръ А. Радевъ: Азъ ще моля, послѣдниятъ законопроектъ да се изключи засега отъ дневния редъ. И ето защо. Въ закона за чиновницитѣ тоже се третира тази материя и се третира малко по-иначе. Затова азъ ще моля, додѣто не мине този въпросъ въ закона за чиновницитѣ, да се не туря на дневенъ редъ; защото тамъ, мисля, е прокаранъ въобще принципътъ: никакво разрѣшение да се не иска. Ако се приеме този принципъ, то тогава безпрѣдетенъ остава тоя законопроектъ. Азъ моля да се изключи отъ дневния редъ и да се тури на първо четене слѣдъ гласуването на закона за чиновницитѣ.

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Полагамъ въпроса на гласуване. Който отъ г. г. народнитѣ прѣдставители приема прѣдложението на г. Министра на Правосъдието, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Събранието приема.

Дневниятъ редъ се изчерпа. Ще пристѣпимъ къмъ нареждане дневния редъ за слѣдующето заседание.

Г-нъ Министъръ-Прѣдседателътъ има думата.

Министър-Прѣседателъ Д-ръ С. Даневъ: Прѣдлагамъ да имаме продължение на дебатитѣ по отговора на тронното слово.

Прѣседателствующъ Д. К. Поповъ: Приема ли се това прѣдложение на г. Министър-Прѣд-

седателя? (Обаждатъ се: Приема се!) Който го приема, да си вдигне ръката. (Болшинство.) Събранието приема.

Засѣданието се затваря.

(Затворено въ 6 ч. и 30 м. вечерта.)

Прѣседателъ: **Д. Цанковъ.**

Подпрѣседатели: { **Д. К. Поповъ.**
А. Франгя.

Секретари: { **П. Ковачевъ.**
П. Шоповъ.

Началникъ на Стенографическото бюро: **Т. Гълъбовъ.**